

Voedsel voor bijen
Bijenkunst

Metselbijen
Algemene Ledenvergadering NBV

Bijen@wur
Imkerij Bijendans

*bijen*houden mei 2008

Nederlandse BijenhoudersVereniging

Van de redactie

De afgelopen voorjaarsmaanden kreeg ik regelmatig een toch wel gek verhaal te horen: de bijenvolken hebben te weinig voer omdat er onvoldoende voorjaarsdracht is en de temperaturen te laag zijn. In de tuin heb ik de bloeiende broccoli dan ook nog maar eventjes in de tuin laten staan. Inmiddels is dat een prachtig geel veld geworden dat zoemt van bijen en hommels. Bij het voorjaar hoort ook een Algemene Ledenvergadering, de voorzittershamer is door Jos Plaizier overgedragen aan Jan Dommerholt. Jack van der Dussen nam afscheid als hoofdbestuurslid. De grote verrassing van de vergadering was natuurlijk het moment dat de familie Plaizier, met kleinzoon, en burgemeester Naafs van de gemeente Utrechtse Heuvelrug binnen wandelden. Oud-voorzitter van de VBBN en nu NBV Jos Plaizier werd geridderd. Dit alles als waardering voor zijn maatschappelijke bijdragen aan de Nederlandse bijenhouders en werkzaamheden in het onderwijs. Foto's van de plechtigheid vindt u in dit nummer. Tijdens de ALV van 5 april viel ook het heldere verhaal van de penningmeester Nico Rovers op: het lidmaatschapsgeld is goed besteed, er is helaas een tekort van iets meer dan 16 euro per lid. U bent gewaarschuwd, meer uitleg in een volgend nummer. De aansluitende lunch in het Bijenhuis was gezellig; de frisse kleuren van de nieuwe expositieruimte en de aanwezigheid van Ambrosius hebben hier zeker aan bijgedragen. Met dank aan alle vrijwilligers.

Marleen Boerjan

Inhoud

Biologie <i>Peter Elshout</i>	3
Je bent wat je eet (1) Voedsel voor bijen	
Imkerervaringen <i>Frans Gielen</i>	5
Het bijenweer in januari 2008	
Festival <i>Astrid Schoots</i>	6
Festival a/d Werf: De zoete inval	
Solitaire bijen <i>Pieter van Breugel</i>	8
IJverige metselaars	
Van imker tot imker <i>Ko Zoet</i>	10
Foto van de maand <i>Pim Lemmers</i>	10
Fotoverslag ALV 27 april	12
Koninginnenteelt <i>Gerrit Freije</i>	14
SSC opent bevruchtungsstation op Vlieland Overlarven VCI	15
De Lezer schrijft <i>Bertus Jochems</i>	15
Fotoverslag Opening expositie	16
PRI <i>Tjeerd Blacquièrre en Henk van der Scheer</i>	18
Overzicht onderzoek op contractbasis door PPO-Bijen	
Prakkiseren en praktiseren <i>Astrid Schoots, Ton Thissen</i>	20
Het voeren van een drieruims volkje	
Uit de imkergemeenschap	22
Imkerij Bijendans brengt publiek tot bijenhouden	
Buitensnippers <i>Astrid Schoots</i>	23
Afscheidsspeech van Jos Plaizier	24
Bijschrift <i>Jack van der Dussen</i>	25
Mijn laatste column als bestuurslid	
NBV-pagina's	26

Colofon

Bijenhouden, maandblad voor bijenhouders	3
Jaargang 2, nummer 5, mei 2008 ISSN 0926-3357. Uitgegeven door de NBV. Verschijnt 11 keer per jaar omstreeks de 15e van de maand (in juli en augustus verschijnt één nummer) in een oplage van 6.300 ex.	5
Hoofdredacteur	6
mw. M.L. Boerjan	
Redactie	8
O. Bakker, P. Elshout, M.J. van Iersel, H.A.T. van der Scheer, mw A. Schoots, T. Thissen	10
Vaste medewerkers	10
P. van Breugel, F. Gielen, B. Jansen Venneboer, mw. N. de Jong, H. Oude Essink, en K. Zoet	10
Redactie & administratie	12
mw. M.J.E.M. Canters (secretaris), PB 90, 6720 AB Bennekom, t 0317 42 24 22 f 0317 42 41 80 e redactie@bijenhouders.nl bankrekening 53.90.42.897 ABN-AMRO, t.n.v. Bijenhouden .	12
Tarieven voor handelsadvertenties op aanvraag bij de redactie	15
Niet-commerciële advertenties in 'Vraag en aanbod' € 10, per 20 woorden, elk extra woord € 0,25. Betaling bij opgave.	16
Alle in Bijenhouden gepubliceerde meningen en inzichten blijven voor rekening van de auteurs. De redactie houdt zich het recht voor de bijdragen in te korten of te redigeren. Overname van artikelen en illustraties alleen met voorafgaande toestemming van de redactie en met bronvermelding.	18
Kopij, opgave en betaling van advertenties moeten uiterlijk acht weken vóór de datum van verschijning aan de redactiesecretaris worden opgestuurd. Tekst bij voorkeur via e-mail insturen. Zo mogelijk met foto's of dia's (indien digitaal tenminste 300 dpi op te gebruiken formaat). Afdelingen die een cursus organiseren worden verzocht hierover beknopte informatie aan de redactiesecretaris te sturen.	20
Vormgeving en opmaak Grafisch Atelier Wageningen	22
Druk Drukkerij Offset Service, Valkenswaard	23
Omslagfoto Ooievaarsbek. Hennie Oude Essink	24

Jaarkleuren

De jaarkleuren zijn als volgt. De jaren eindigend op
0/5: blauw | 1/6: wit | 2/7: geel | 3/8: rood | 4/9: groen

Je bent wat je eet (1)

Voedsel voor bijen

Peter Elshout

Alle levende wezens, dus ook bijen, hebben voor groei en ontwikkeling eiwitten nodig. Voor de één zijn dat dierlijke eiwitten, voor de ander plantaardige eiwitten. Anderzijds zijn er ook dieren die zowel dierlijke als plantaardige eiwitten consumeren. Hoewel bijen een voorkeur hebben voor plantaardige eiwitten, zullen ze in ongunstige omstandigheden dierlijke eiwitten niet versmaden. Bijen hebben verder suikers (koolhydraten), vitamines, mineralen en water nodig. De suiker, die in hoofdzaak dient voor energie, wordt onder natuurlijke omstandigheden verzameld door het peuren naar nectar van florale en extra-florale nectariën en de zoete afscheiding (honingdauw) van dop- en schildluizen. Het ook voor bijen onmisbare levenselixer water komt uit de nectar. Als er geen nectar is nemen bijen water op van dauwdruppels, oppervlaktewater, condenswater en uit bodemvocht, mestvocht en uit overrijp fruit. Als de bijen in de winter suikers eten en warmte ontwikkelen, ontstaat condensvocht, dat als kleine druppeltjes op koude oppervlakten in de bijenkast neerslaat. Bijen kunnen daardoor ook in winterse omstandigheden water opnemen en gebruiken voor de verdunning van het wintervoer.

Sinds er honingbijen zijn – al vele tientallen miljoenen jaren – hebben zij door pollen te eten voorzien in hun eiwitbehoefte. Pollen is daarnaast ook de leverancier voor vetten, vitamines en mineralen. Omdat iedere pollensoort verschilt in samenstelling

is een gevarieerde pollenconsumptie voor bijen bepalend hoe ze als individu kunnen functioneren. Een eenzijdig pollenmenu kan leiden tot een gebrek of tot onvermogen om bepaalde taken uit te voeren. Zo zullen bijen die zijn opgegroeid met hoofdzakelijk pollen van de paardebloem niet in staat zijn was te produceren. Dit komt door de afwezigheid van het essentiële eiwit arginine in pollen van de paardebloem. Bijen die bij gebrek aan beter alleen pollen van maïs eten, zullen niet beter functioneren dan bijen die geen pollen hebben kunnen consumeren. Bijen kunnen alleen als imago de eerste 10 tot 11 dagen pollen consumeren en verteren. Daarna heeft het opnemen van pollen geen positief, maar eerder een negatief effect op de levensduur. De vertering van pollen wordt mogelijk gemaakt door de aanwezigheid van een specifiek verteringsenzym en het zelfopofferende epitheelweefsel in de middendarm.

Na de periode van circa 10 à 11 dagen houdt de productie van dit enzym op. In deze opnameperiode wordt de kwaliteit en de kwantiteit van leven bepaald. Een tweede kans is er niet. Het voeren van andere eiwitten, zoals soja, caseïne, eieren en melkpoeder heeft niet het beoogde effect. Ondanks het hoge eiwitgehalte zijn deze stoffen voor bijen maar beperkt verteerbaar. Bijen zouden tot wel 5 maal meer moeten eten om een bij benadering gelijkwaardig effect als bij een pollenconsumptie te krijgen. Enerzijds is dit niet mogelijk en anderzijds is het voedsel te eenzijdig om een bij tot maximale ontwikkeling te kunnen laten

Raat met verse pollen.

komen. Genoemde eiwitpreparaten veroorzaken een overbelasting van de endeldarm en kunnen bij koud weer leiden tot roer, nosema en andere daaruit voortvloeiende ziektes. Ook missen deze voedselurrogaten de essentiële aminozuren, vitaminen en mineralen die in pollen voorkomen. Alleen een gevarieerd pollenmenu in het larvestadium en in de krap twee weken als imago, kan bijen met optimale levensverwachting voortbrengen.

Kannibalisme een manier van overleven

Alleen onder extreme omstandigheden zal een vegetariër vlees eten. Op zo'n moment heeft overleven de hoogste prioriteit. Bijen leven onder normale omstandigheden van honing/suikers en pollen. Is de suikervoorraad op, dan kunnen bijen hooguit nog enkele uren leven. Er is geen andere hulpbron die de bijen de nodige energie kan leveren. Is er door enige, natuurlijke of onnatuurlijke oorzaak groot gebrek aan pollen, dan zullen bijen overstappen op een dierlijke eiwitvoorziening, namelijk hun eigen broed. De imker spreekt dan van kannibalisme. Eerst worden de eitjes en daarna de strekmaden opgegeten. Ongeveer 80% van de eiwitten en vetten wordt op deze manier weer in het eigen bijenlijf opgenomen. De bij wordt met dierlijke bij-eigen eiwitten opgeladen, ondanks dat ze gezien haar leeftijd mogelijk niet meer in staat is pollen te consumeren en te verteren. Zodra er weer natuurlijke eiwitten in de vorm van pollen binnenkomen, maakt het kannibalisme plaats voor broedverzorging. Het heeft geen enkele zin om bijen in een periode van pollenschaarste te voeren met een suikeroplossing of deeg (stimuleren). De bijen zullen dan de koningin extra voeren en haar zo stimuleren aan de leg te blijven. Het gevolg is dat er door de gebrekkige eiwitvoorziening veel kort levende en werkonbekwame bijen geboren zullen worden. Kannibalisme is voor een bijenvolk de enige natuurlijke manier om een periode van eiwittekorten te overbruggen.

Planmatig voorkomen van eiwittekorten

Tekorten aan pollen/eiwitten heeft op ieder tijdstip van het bijenseizoen effect op de gezondheid van verschillende op elkaar volgende generaties bijen. Zo zullen bijen die door tekort aan pollen een onvolgroeid eiwit-vetlichaam hebben, de door hen te verzorgen larven niet optimaal kunnen voeren. Deze nieuwe generatie bijen zal door deze tekorten niet als volwaardige bij uitlopen. Bijen zijn niet in staat de tekortkomingen in te lopen die ze hebben opgedaan in het larvestadium. Zelfs niet als er een overvloed is aan pollen. Het weer kunnen uitgroeien tot volwaardige bijen kan meerdere generaties in beslag nemen. Het is mogelijk, dat het onvakkundig handelen van de imker, (b.v. het stimuleren van volken in een periode van pollenschaarste) een generatie later onvolwaardige winterbijen oplevert. Het constant aanwezig zijn van raten met pollen is daarom net zo noodzakelijk als het aanwezig zijn van voldoende raten met voer/suikers. Als de natuur op zijn rijkst is, dat is meestal in de maanden april/mei, is er een overschot aan pollen. De hoeveelheid kan zo overdadig zijn dat pollenplanken een bedreiging vormen voor de ontwikkeling van het broednest. Het is mogelijk vier tot meer pollenplanken per volk te oogsten. De geoogste pollenplanken worden diepgevroren bewaard, om ze op een later tijdstip van pollenschaarste terug te geven aan de volken. Met poedersuiker afstrooien en koel bewaren kan ook. Diepvriezen heeft echter de

voorkeur omdat hierdoor de kwaliteit voor langere tijd gewaarborgd blijft. Om mogelijke nosemasporen te doden is het raadzaam de pollenplanken een weekje te ontsmetten in de damp van ijsazijn (50 ml per bak). Vergeet niet deze ontsmette raten voor of na het invriezen enige dagen te luchten. Ook voor bijen zijn de azijnzuurdampen dodelijk.

Benodigde hoeveelheid pollen per volk

Over de hoeveelheid pollen die een bijenvolk nodig heeft, lopen de meningen uiteen. Onderzoek heeft aangetoond dat een bijenlarve 140 mg pollen met een proteïnegehalte van 20% moet consumeren bij een nuttig effect van 100%. Een nuttig effect van 100% is onwaarschijnlijk omdat het vetgehalte, de proteïnehoeveelheid, afhankelijk is van de afkomst van pollen en sterk wisselt. Een effect van 50% is veel realistischer. Het verbruik per larve bedraagt dan 280 mg. Voor een productie van 100.000 broedcellen per jaar is dan 28 kg pollen nodig. Daar komt nog bij de hoeveelheid pollen die de jonge bijen als imago consumeren om als bij te kunnen functioneren. Een hoeveelheid die mogelijk de hoeveelheid van het larvestadium overtreft. Dat de meningen over de hoeveelheden pollen per jaar per volk uiteenlopen heeft onder andere te maken met het proteïnegehalte van pollen. Bijen zullen om hun behoefte aan pollen te kunnen dekken, bij optimale weersomstandigheden tot wel 6 km vliegen. Voor het welzijn van een bijenvolk zou het beter zijn als in de directe omgeving kwalitatief goed en voldoende pollen te halen zijn. Het is een taak van de imker om overbevolking van het drachtgebied te voorkomen en het aantal volken aan te passen aan de plaatselijke omstandigheden.

advertentie

**IMKERS MET VERSTAND
ZIJN BIJ HET BIJENHUIS
VASTE KLANT**

voor snelle levering bestel per
 t 0317 422 733
 f 0317 424 180
 e bijenhuis@bijenhuis.nl
 p.a. Grintweg 273, 6704 AP Wageningen
 of winkel on-line
www.bijenhuis.nl

Imkerervaringen

Frans Gielen

Jaap Smit

Het bijenweer in januari 2008

Ik schreef U al dat ik in december 2007 een lang gekoesterde wens in vervulling zag gaan door een weerstation aan te schaffen. In de afgelopen maanden heb ik regelmatig grote aantallen getallen en grafieken van weergegevens bestudeerd om te proberen daar wat zinnigs uit te concluderen voor de bijen. December was warm en nat of koud en mijn bijen vlogen slechts 1 dag. In januari waren er 13 dagen dat de temperatuur en/of de gevoels-temperatuur minstens gedurende 1 uur hoger was dan 9 graden terwijl het niet regende in de 2 uur hiervoor. In januari hebben de bijen in Zuid-Limburg op grond van deze criteria gedurende 13 dagen minstens 1 uur kunnen vliegen en werd er al behoorlijk wat stuifmeel gehaald. Ook heb ik op de varroalade druppels condenswater gezien. Die paar vliegdagen en het binnenkomende verse stuifmeel hebben het volk verleid om al een broednest te beginnen. In het laatste weekend van januari ben ik er met mijn camera een paar uur op uitgetrokken en wist twaalf verschillende al bloeiende planten in mijn

woonplaats Eckelrade in al hun glorie vast te leggen. U weet zelf ondertussen al dat de tweede week van februari een feest was voor onze bijen.

Een bijzondere ervaring in mei 1984

Van januari 1984 tot januari 1987 was ik als natuurkundige en biofysicus verbonden aan de Vanderbilt University in Nashville, Tennessee, Verenigde Staten. Buiten mijn werk heb ik daar ook veel rondgetrokken en werd ik ook een bijenervaring rijker.

In mei 1984 ontmoette ik op een feestje een jonge vrouw die mij vertelde dat haar moeder niet meer bij haar uiterst agressieve bijenvolken durfde te komen om ze te onderhouden. Omdat ik mij zoiets absoluut niet kon voorstellen bood ik aan haar moeder te helpen. Dat was het begin van een relatie met een bijzondere en aardige familie, die mij en mijn vrouw daarna herhaaldelijk uitnodigden voor een bezoek. De eerste keer dat ik het 'boze' bijenvolk zag sloeg mijn hart een paar keer extra. Wat een prachtig volk

stond daar op 5 broedbakken een beetje scheefgezakt door het enorme gewicht. Ik zou dat wel eens even nakijken. Nou, dat heb ik geweten! In korte tijd veranderde ik van een imker in korte broek met enkel een kap om het hoofd in een soort maanmannetje. Uiteindelijk heb ik voor de eerste en laatste keer in mijn imkerbestaan moeten capituleren voor de lange leren handschoenen die de eigenaresse me herhaaldelijk aanbood. Nadat ik het volk helemaal had nagekeken en de ongemerkte koningin iets te hard tussen duim en wijsvinger genomen had, zag mijn blauwe overal er een beetje gelig uit van alle bijenangels die erin staken. Ik had in een paar uur geleerd dat er ook volken zijn die echt steken! Tien dagen hierna heb ik een volbloed Buckfast-koningin die ik bij een professionele koninginneteler in Georgia had besteld (per post afgeleverd) ingevoerd. Een week of 6 daarna kon ik weer de imker spelen in korte broek.

Reacties naar e fietsgielen@planet.nl

Festival a/d Werf

De zoete inval

Astrid Schoots

Dit jaar zal op 'Festival a/d Werf' in Utrecht (zie kader) de Franse imker/kunstenaar Olivier Darné aanwezig zijn met een bijzonder bijenproject. In nauw overleg en goede samenwerking met de Utrechtse imkervereniging, gecoördinerd door L. van Ingen, zijn in april in vijf Utrechtse wijken bijenvolken neergezet: in het noorden, oosten, zuiden, westen en bij het centraal gelegen stadhuis. De Utrechtse honing zal genoemd worden naar de plaats van herkomst: Overvechthoning, Stadhuis-honing, Oog in Alhoning, Lunettenhoning en Wittevrouwenhoning. De verschillende smaken zullen zo een 'geografische smaakkaart' vormen.

In het centrum van de stad, op de Maria-plaats, verrijst voor het festival een glazen honinghuis: Huis De Zoete Inval. De honing van de verschillende wijken wordt hier geslingerd, er worden vijf stadsdiners georganiseerd met als basis de verschillende honingsoorten, in het huis zal een plaats voor ontmoeting en discussie zijn. Datum: 22 mei t/m 31 mei.

Olivier Darné is naar eigen zeggen 'als kind in de honing gevallen'. Hij groeide op in landelijke omgeving; zijn vader, grootvader en enkele familieleden waren allen imker. Op zijn derde jaar opende hij zonder schrik of steek zijn eerste bijenkast; op zijn tiende jaar begon hij met imkeren.

'De woonwijk heeft smaak'

Na zijn schooltijd trok hij naar Parijs om aan de 'Académie des Beaux-Arts' voor beeldend kunstenaar te studeren. Op een gegeven moment wilde hij weer bijen gaan houden. Hij plaatste één volk ergens op een achterafdakje uit het zicht. Het eerste jaar had hij al 40 kilo honing. Aangezien hij zelf maar zo'n drie kilo consumeert, gaf hij veel honing weg aan burens en vrienden. Voor die Parijse stadsmensen was deze eigen honing een open-

baring: 'de woonwijk heeft smaak' en ... 'je eet je eigen omgeving'.

Hoewel hij qua honingsmaak vanuit zijn jeugd heel wat rijkdom gewend was, raakte hij onder de indruk van het volle aroma van de stadshoning. Deze leek met zijn brede smaakpalet de verschaalde monocultuur van het platteland ruimschoots te hebben ingehaald. Daarmee wierpen de bijen in feite een heel nieuw licht op het stadse ecosysteem.

Volken op het stadhuisdak

Inmiddels was Olivier in dienst bij het Parc de la Vilette in Parijs (en is dit nog steeds), waar hij kunstwerken maakt die ingrijpen in de publieke ruimte, en waar hij steeds zoekt naar patronen om de mensen op een andere manier naar de stad te laten kijken. En deze stadshoning gaf wel een heel directe manier om anders naar de woonomgeving te kijken! Zo werd het idee geboren om op allerlei manieren in de stad bijen te gaan houden, de mensen daarmee in contact te brengen en hun verwondering en nieuwsgierigheid te prikkelen.

Maar dit moest wel voorzichtig opgebouwd worden, want dat 'prikkelen' was letterlijk gezien natuurlijk het grootste struikelblok. Omdat zijn dak inmiddels vol met volken stond, vroeg hij in 2000 – tegen de bureaucratische verdrukking in – toestemming aan de gemeente om op het dak van het stadhuis wat volken te mogen neerzetten. In de gemeenteraad werd hierover gestemd, met als uitkomst dat dit toegestaan werd onder één voorwaarde: één prik onder de burgers en het experiment zou voorbij zijn...

'Miel béton', keigoede honing

Dit was gelukkig niet het geval en de vier volken ontwikkelden zich voorspoedig en verdubbelden zich elk jaar. Zorgvuldig beheer maakte dat er geen zwermen kwamen, de omringende bewoners wen-

Het 'Festival a/d Werf' is een jaarlijks terugkerend kunstfestival rond de grachten en werven van Utrecht. Elke lente laten jonge kunstenaars op verrassende binnen- en buitenlocaties hun muziek, theater en beeldende kunst zien. Het festival wordt dit jaar voor de 23e keer gehouden; vorig jaar trok het ruim 40.000 bezoekers.

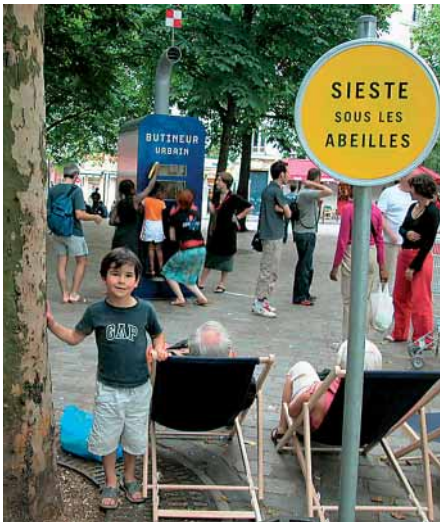
den er geleidelijk aan en gingen er ook plezier in krijgen. De plaatselijke toeristenbureaus verkochten volop de honing van de inmiddels 32 volken. Deze stadshoning werd 'Miel béton' of betonhoning genoemd, met een dubbele knipoog naar beton, wat in straattaal zoets als 'keigoed' betekent. En al lijkt de stad op één blok beton, er is dus toch veel leven aanwezig.

De honing werd aan verschillende keuringen onderworpen en leverde de ene na de andere medaille op: 2x brons, 2x goud. Stufmeelonderzoek toonde aan dat de honing tot wel 250 verschillende soorten stufmeelkorrels bevatte, waardoor de onderzoekers dachten dat er flink gereisd was met de bijen. Dat was dus niet het geval, maar de stufmeelrijkdom was wel een afspiegeling van de internationale herkomst van de mensen uit met name de buitenwijken van Parijs. Menig bewoner had in de beschutting van balkon, dakterras of achtertuin wat planten of

Foto's Olivier Darné

Bijenvolken midden in Parijs, op het dak van de 'Opera'.

Butineur urbain betekent stadsverzamelaar

boompjes staan afkomstig uit hun vroegere geboorteland of geliefde vakantie-land. Er bleek zelfs stuifmeel van planten rond de evenaar in de honing te zitten.

Oase van rust

Na deze positieve ervaringen op het stadhuisdak was de tijd rijp om de bijen wat dichterbij de mensen te brengen, alles in keurig overleg met de betrokken autoriteiten. De eerste stap was een observatiekast in een galerie in een drukke winkelstraat, met vlieguitlaat op de eerste verdieping. De etalageramen waren rondom witgekalkt. In het Frans heet een bijenkorf *ruche*, hij noemde dit galerieproject dan ook 'galleruche'. Na verloop van tijd trok dit enorm veel aan-

zicht. Met de uitspraak 'Nous sommes tous des abeilles' (vrij naar John F. Kennedy's 'ich bin ein Berliner') werd er gratis honing uitgedeeld.

Later ontwikkelde Olivier allerlei bouwsels die midden op een pleintje stonden, steeds met de bijenuitlaat veilig omhoog. Ook bouwde hij stadsmeubilair als mobiele toiletten en terrasverwarmingen om tot bijenwoningen, die niet alleen uit artistiek oogpunt verrassend waren maar ook deugdelijke en comfortabele bijenwoningen in zich borgen. Opmerkelijk was dat hij nooit last van vandalisme had.

Een indrukwekkende installatie maakte hij met de reusachtige Chinese havencontainers. In het midden plaatste hij een bijenkast met een kleine schoorsteen als vlieguitlaat. De schoorsteen kwam niet tot aan het plafond van de container, maar eindigde een stuk onder het gat in het dak. Het effect was overdonderend en verstillend tegelijk: door de schemering, de geluidsdemping en de relatieve afgeslotenheid bevond men zich -midden in de stad- opeens in een oase van rust, met boven je hoofd een wolk van zoemende bijen.

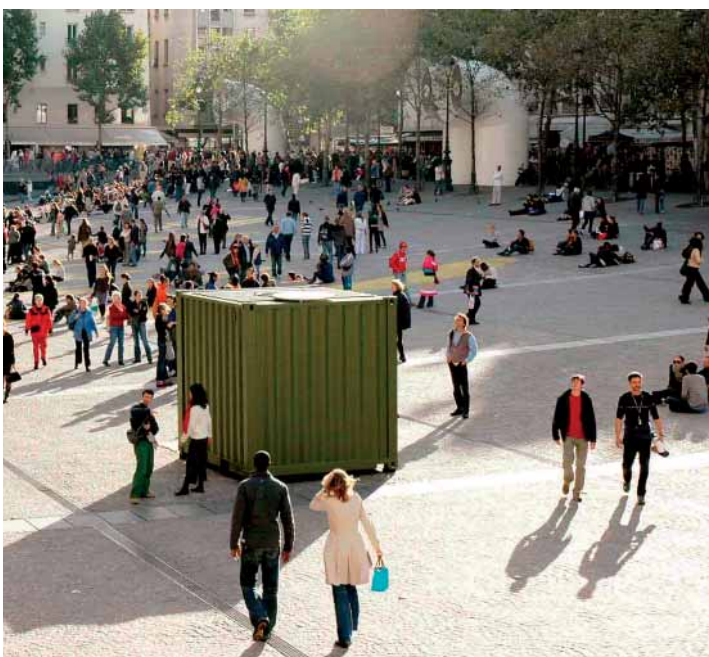
Muntthee en phacelia

Een ander bewonderenswaardig avontuur ondernam Olivier Darné door bij het station Gare du Nord een groot braakliggend terrein eerst met een laag aarde te bedekken en vervolgens met phacelia in

te zaaien. Op een open plek plaatste hij, toen de phacelia eenmaal volop bloeide, een serie ligstoelen en comfortabele strobalen. Hier konden de mensen tijdens hun lunchpauze onthaasten en genieten van bijengezoem en bloemenweelde, met op de verre achtergrond het lawaai van stadsverkeer en treinen. Maar niet alleen de kantoorbevolking kwam hier op af, ook de rondom wonende vaak allochtone flatbevolking werd hiermee uit huis gelokt: er werd uitgewisseld, gelachen, muntthee geserveerd.

Biodiversiteit in de stad

Al deze experimenten zijn zo overduidelijk waardevol, dat er niet naar verdere zingeving gezocht zou hoeven te worden. Maar toch probeert Olivier ook om met deze experimenten en installaties bewustzijn te wekken voor de toch dramatische situatie dat veel platteland inmiddels zo verschraald is, dat er in de steden doorgaans meer dracht te halen is voor bijen. Op het 'beton' worden oogsten van 60, 70 kg gehaald. Die hoeveelheden kent Olivier alleen van vroeger van zijn opa op het platteland; tegenwoordig halen de bijen in de monocultuurgebieden er maar een fractie van, als het ze al lukt om goed in leven te blijven. Ook de pollendiversiteit is met zijn 250 soorten in de stadshoning veel groter. Biodiversiteit: wel in de stad, niet op het platteland. Het is een vreemde omkering.

Chinese havencontainer. In het midden plaatste hij een bijenkast....

...met een kleine schoorsteen als vlieguitlaat.

Nest van rosse metselbij in bamboe

IJverige metselaars

Pieter van Breugel

De rosse metselbij (*Osmia rufa*) is bijna overal in Nederland aan te treffen. Dat komt omdat de vrouwtjes natuurtaent zijn in het vinden van nestgelegenheden en voedsel. Deze bijen zijn de beste ambassadrices voor de solitaire bijen, omdat ze snel aangeboden nesthulp bevolken en zich daarbij ook nog goed laten bekijken.

Ze komen het meeste voor in de menselijke omgeving en zijn daarom echte cultuurvolgers. Het meest in trek zijn gladde boorgangen van 6 tot 9 mm doorsnee, met een lengte vanaf 4 cm. Daarin trekken ze wandjes van leem of zand op, als afscheiding tussen de cellen. Soms gebruiken ze sleutelgaten als nestplek. Maar zijn er geen geschikte gangen voorhanden, dan zien ze ook kans om in een verborgen hoekje complete nestcellen uit leem te fabriceren. Omdat hun larven niet kieskeurig zijn in het stuifmeel dat ze krijgen voorgeschoteld, bezoeken rosse metselbijen elke bloeiende plant in de buurt van de nestplaats. Het liefst vliegen ze echter op rijke stuifmeelbronnen, zoals op wilgen, haagbeuken, eiken, esdoorns, boterbloemen, allerlei kruisbloemsoorten, vele lipbloemen, op fruitbloesems en op nog veel meer plantengroepen.

De zon van april

Mannetjes zitten altijd als eerste klaar om de wereld te gaan verkennen. Ze komen allemaal uit de voorste cellen van de nestgang. Zo heeft hun moeder dat het jaar ervoor geregeld door onbevuchte eitjes in die cellen te leggen. Bij de eerste warme dagen van april, als de zon eens lekker uitpakt, worden de tussenwanden doorgeknaagd en bijt de voorste man zich een weg naar buiten, waarna meteen de rest volgt. Ze laten hun ontlasting, die inmiddels een jaar oud is, voor de deur vallen en al gauw kunnen tientallen, soms wel honderden mannetjes gonzend voor de nestplaatsen worden waargenomen. Ze overvallen alles wat maar even stil zit. In het begin zijn dat dus veel andere mannen. Elke gemiste kans, hoe miniem ook, is er een en daarom verdringen ze elkaar voor de nestgangen, want daar is de vrouwelijke geur het sterkst.

Strijkages

Toch kan het wel 14 dagen duren voordat de vrouwtjes echt naar buiten komen. Niet zelden worden ze door een mannetje uit de gang naar buiten getrokken, waarna het duo op de grond valt. Daar blijft die man dan fanatiek op het vrouwtje zitten om haar in de juiste stemming te brengen met strijkages van zijn antennes

over haar kop. Dat houdt hij uren vol, waarbij het duo vaak wordt lastig gevallen door jaloerse mannen. Het is niet niks als je als vrouw nog niets van de wereld hebt gezien en je hebt al een onlosmakelijke man op je lijf, die je met al zijn zes poten ervan weerhoudt op te vliegen. De echte paring duurt maar even en dan smeert de man hem meteen. Van enig naspel is geen sprake, laat staan van een bedankje.

Mijten

Van het lange voorspel maken mijten gebruik om via de poten van de man naar de vrouw over te lopen. De mijten die dit doen zijn 'commensalen', dieren die inwonen bij deze bijen en leven van het afval in de nesten. Ze tasten het broed niet aan. Vroeg in het voorjaar verzamelen ze zich voor de afsluiting van de nestgang. Het mannetje dat daar het zandwandje doorknaagt doet er een tijdje over en dan bestijgen de mijten hem massaal. Ze verzamelen zich op zijn lijf vooral op plaatsen waar hij zich niet kan poetsen. Op latere mannen komen ook wel eens wat mijten terecht, zeker als die mannen aarzelend bij de uitgang zitten of het weer hen ophoudt. Mannen keren 's nachts vaak terug in de gangen. Als er heel veel mijten waren en de mannen snel het nest verlieten, zie je soms een krans van ver-

Gehoorde metselbij op pinksterbloem

Gehoorde metselbij vrouwtje haalt leem

Gehoorde metselbij in de vroege ochtend

Vrouwetje blauwe metselbij op huislook

Blauwe metselbij vrouw aan nestgang

Blauwe metselbij man

langende mijten rondom de nestgang. Die hebben dan voorlopig pech gehad. Soms raken vrouwtjes door de mijten zo vol beladen, dat ze nauwelijks kunnen vliegen. Toch is het de bedoeling van de mijten dat ze door een vrouwtje naar een nieuwe nestgang worden vervoerd. Mannen doen immers niet aan nestbouw.

Metselbijen in soorten en maten

We tellen in ons land 20 soorten metselbijen. Daarvan is er maar één algemeen: de rosse metselbij. Nog twee andere soorten, de gehoornde metselbij (*Osmia cornuta*) en de blauwe metselbij (*Osmia caerulescens*) zijn ook echte cultuurvolgers en zijn ook in grote delen van het land in de urbane gebieden aan te treffen, maar lang niet in de mate waarin de rosse metselbij voorkomt. Andere soorten zijn veel zeldzamer en soms beperkt tot kalkrijke streken, zoals de jonge duinen en Zuid-Limburg, waar voldoende slakkenhuisjes voorkomen, omdat ze alleen daarin hun nest maken. Sommige soorten zijn al tientallen jaren niet meer in ons land waargenomen.

Haarkleur

Bijen danken hun kleur voornamelijk aan hun beharing. Die kan behoorlijk verslijten of verkleuren en daarom is de haarkleur alleen bij verse dieren een handige indicatie. De rosse metselbij is overwegend roestbruin behaard, maar die beharing bleekt in een paar weken tot soms bijna wit en slijt af. De gehoornde metselbij heeft een zwarte borststukbehaaring, met een rode haarkleur op het achterlijf. De

vrouwtjes van beide soorten hebben goudgele buikharen waar ze het stuifmeel mee vervoeren. Ook hebben ze beide twee hoorntjes op de voorkant van de kop, waarvan de functie niet helemaal duidelijk is. Normaal zijn deze vrouwtjes 10 tot 15 mm groot, hoewel er ook kleine hongervormen bestaan. Vooral onder mannetjes komen heel kleine exemplaren voor. Mannetjes hebben allemaal een mooie volle witte snor tussen en onder de ogen.

De gehoornde metselbij is gewoonlijk iets eerder actief dan de rosse metselbij en heeft een vergelijkbare levenscyclus. Ook deze bij is niet kieskeurig in de soorten bloemen die ze bezoekt en ook zij maakt wandjes van leem of zand om de cellen af te bakken en de nestgang af te sluiten.

Gekauwd blad

De blauwe metselbij is bijna de helft kleiner dan de andere twee genoemde soorten en in dit geval geeft niet de beharing, maar de kleur van het lijf de doorslag. Mannetjes zijn metaalglanzend en bronskleurig en hebben een donker vlekkenpatroon in hun groenachtige ogen. Vrouwtjes hebben een blauwe glans en zwarte verzamelharen aan de buikzijde. Ze vliegen vaak met wit stuifmeel aan, wat ze verzamelen op lipbloemen, waar ze bijna helemaal in moeten kruipen om bij de nectar te komen. Ook vlinderbloemige planten worden graag bezocht. Een groot scala aan andere planten staat ook op hun bezoeellijst. Deze bijtjes, met hun wat overdreven forse kop, kunnen we lang aantreffen, vanaf begin april tot eind juli, omdat ze in

tegenstelling tot de genoemde andere twee soorten, gedeeltelijk nog een tweede generatie in hetzelfde jaar hebben.

Deze blauwe bijtjes maken de tussenwandjes van de cellen niet van zand of leem maar van gekauwd blad. Ze zijn niet heel kieskeurig in het soort blad dat ze gebruiken, soms is dat zelfs al vergeeld. Wel komen ze vaak op dezelfde plant, zelfs hetzelfde blad, terug om nog meer materiaal te verzamelen.

Lastpakken

Metselbijen hebben veel last van parasieten. Bij de rosse en gehoornde metselbij is een berucht vliegje actief, een soort bananenvliegje (*Cacoxenus indagator*). Dit kleine diertje sluipstiekem de nestgang binnen en deponeert een aantal eitjes. De larven eten zich vaak zo snel een weg door het stuifmeel dat een bochtig lint van uitwerpselen ontstaat, wat de hongerdood voor de bijenlarve betekent. Tenzij er maar een paar maden zijn, of ze pas laat mee gaan eten. Dan komt er nog wel eens een bijtje, een hongerexemplaar, uit zo'n cel.

Naast deze vliegjes zijn sluipwespen met lange legboren erop uit om door de nestafsluiting te boren naar de voorste cellen. Heel talentvolle bijenvrouwtjes maken daarom een lang atrium, dit is een lege cel, vóór de nestafsluiting. Als dat atrium te kort is, dan worden altijd alleen mannen aangeboord en uiteindelijk opgegeten en niet de veel kostbaarder dieper wegzittende vrouwtjes. Zo heeft alles zijn rol in het leven, al is het maar doodgaan om een ander een kans te geven.

Vrouwetje rosse metselbij op Judaspenning

Rosse metselbij vliegend met zand naar nestgang

De sluipwesp *Ephialtes manifestator* aan het boren

van imkertotimker

Ko Zoet

Door de bril van Vader Cats

“Als de biën voor middag uyttrekken, blyven zy maer een ure op eene plaats, want zy hebben tyds genoeg om voordr op dien dag te reyzen. Eenige bestryken den biekorf, daer den zwarm in komt, met byvoet, eenige met melisse en groenen venkel, om dat zy daer blyven zouden. Maer als de biën eene ure of twee naer middag zwarmen, blyven zy op eene plaats, want zy durven laet na geene andere herberg reyzen; maar op den morgenstond gaen zy weder henen.

Al te groote hitte, en den donder belet het zwarmen der biën ook wel, alsook den wind, regen en koel weder. Als de jonge biën met hoopen buyten den korf liggen, dat is een teeken dat zy voord willen; maer somwylen kan dit nog wel acht dagen aenloopen: luysterd daerom des avonds tuschen acht uren aen het vlieggat, en zoo gy de moeder hoord zingen, denkt dat dan den optogt geen dry dagen dueren zal. Item, als de fouriers uytgezonden worden, dat is ook een kort teeken. Als de biën met groote menigte uyt den korf vliegen, en weder ingaen, zoo is het een teeken dat den koning vlug is, en zy haest vertrekken zullen. Als zy somwylen hunnen koning verliezen, trekken zy wel weder in den korf; maer des anderendags moeten zy weder voord, en zwarmen”.

(Heel opvallend, Vader Cats spreekt zowel over ‘de moeder’ als over ‘de koning’ waar hij het beestje bedoelt dat nu als koningin door het bijenleven gaat.

Impressie koninginnenteeltdag

Zaterdag 2 februari, koninginnenteeltdag te Utrecht. Helaas konden wij van Terschelling niet op tijd aanwezig zijn waardoor de voordracht van de heer Moritz over imkerij en biodiversiteit grotendeels werd gemist. Jammer, maar niet aan te ontkomen. Ook jammer was dat boven in de zaal maar een deel van de onderwerpen redelijk was te verstaan.

Tijdens de pauze was het ‘natje en droogje’ prima verzorgd. Na de koffiepauze kregen een aantal belangengroepen het woord. Het werd preken voor eigen parochie zonder wezenlijke zaken over de koninginnenteelt. We hebben vaak genoeg gehoord dat de Buckfastbij tot veel in staat is, volken vijf of zes bakken hoog. Ook weten we via de imkerbladen van het vele werk dat er wordt verzet om de Carnicaliefhebbers van materiaal te voorzien. Maar waarom niet meer tips uit de praktijk die op beide rassen toepasbaar zijn vergezeld van een onderling vergelijk of bijensoortgebonden tips. Dat zijn volgens mij onderwerpen die een geïnteresseerde imker boeit. Eén van de inleiders verklaarde zich voorstander van eenheid binnen de imkerwereld. Een gezamenlijk blad, geweldig. Daarna klonk trots dat het aantal leden van zijn belangenvereniging toenam en dat er voor die leden regelmatig nieuwsbrieven worden uitgegeven. Prachtig allemaal, maar is dat kost voor een koninginnenteeltdag? Jullie hebben zo veel meer kennis in huis, draag dat uit. De voordracht van Romée van der Zee over haar onderzoek naar de verspreiding van *Nosema ceranae*, waarin Terschelling een unieke rol speelt, moesten we door tijdgebrek aan ons voorbij laten gaan. Ietswat teleurgesteld gingen we terug naar Terschelling.

Imker pas op je bijen

Gelezen in het Volkskrant Magazine: “In de Amsterdamse RAI is onlangs de jaarlijkse horecavakbeurs gehouden. Die vormt steeds meer het toneel voor de nieuwste eet- en drinkgewoonten. Als het aan de vakbeurs ligt vinden wij binnenkort bij ons favoriete restaurant vliegen in de soep. Insecten vormen nu al de belangrijkste hoogwaardige vitamine – en mineraalrijke voedingsbron voor grote delen van de wereld en zijn ook bij ons het vlees van de toekomst”. Imker pas op je bijen.

Populatie dynamica

Mei is de maand van het vermeerderen van het aantal volken, vaak tegen wil en dank. Leest u maar even mee hoe het Cor Vonk Noordegraaf uit Amstelland verging.

“Een hobby heeft meestal de neiging om uit te groeien en dat geldt zeker voor imkeren. Toen ik ermee begon had ik me voorgenomen me te beperken tot vier, hooguit zes, volken. Dat aantal verdubbelt in de zomer door het maken van vegers en als je dan nog wat wilt experimenteren, breidt het aantal zich snel uit. Maar om te verminderen kan je weer verenigen, zo simpel ligt dat. Ik ging de winter 2005/06 in met tien volken, die door verplaatsing van de stand allemaal moesten verhuizen. Het gezeul met die zware kasten bracht me terug naar mijn voornemen het aantal volken te beperken. Dus meer verenigen en met grote volken werken. Voor alle duidelijkheid, ik heb geen speciaal ras als Buckfast of Carnica.

Voorjaar 2006 was koud en de volken werden in april gecontroleerd. Ze hadden allemaal de winter overleefd en als je het aantal volken wilt verminderen ga je nu verenigen. In mei verbeterde het weer. Voor je gevoel begint het bijenleven dan pas goed op gang te komen, maar in feite is het al lang aan de gang. Zonder het verwacht te hebben kwam er op 8 mei een kleine zwerm af. Om meer zwermen te voorkomen heb ik de week daarop vegers gemaakt. Dan breidt het aantal volken zich weer uit. Bovendien had ik enkele Buckfastmoeren besteld en die vormden ook weer een volkje. In juli moest ik enkele dagen weg, juist toen het na een mindere periode prachtig weer werd. Als er nu maar geen zwerm afkomt. Bij thuiskomst was het donker. Toch maar even de tuin ingelopen om te zien hoe het erbij stond. Teruglopend zag ik een baard bijen aan een tak hangen. Allerlei gedachten komen dan omhoog: “hoe kan dat nu?; zie je wel ik had er een voorgevoel van; is er nog niet een andere zwerm geweest?” Deze zwerm zal vannacht niet wegvliegen en morgen zien we wel verder. Het bleek een grote zwerm te zijn die bij het scheppen

grotendeels in de kieps belandde, die ik vervolgens iets schuin op een laken onder een boom zette. Terwijl de resterende bijen de kieps introkken ging ik de volken inspecteren om na te gaan waar de zwerm vandaan gekomen kon zijn. In één volk vond ik een juist gesloten moerdop, de herkomst van de zwerm was dus bekend. Toen ik vervolgens langs de kieps kwam, zag ik de bijen als een vloedgolf naar buiten komen en opnieuw de lucht ingaan. Zoiets had ik nog nooit meegeemaakt”.

(wordt vervolgd).

Het weer in mei

Voor de periode 1971-2000 gelden voor het midden van het land de volgende normen. Aantal uren zonneshij N=204; hoeveelheid neerslag N=62 millimeter en een gemiddelde maximumtemperatuur van N=17,6°C.

Jaar	Zon (uren)	Neerslag (mm)	Max. temp °C
2003	N	+	N
2004	N	- (35)	N
2005	+	(226)	N
2006	N	+	+
2007	N	++ (138)	+

Geraadpleegd

Vonk Noordegraaf, Cor, Populatiodynamica.

BijPraten 29(107): 15 (feb. 2007)

Informatieblad NBV Amstelland

Cats, J, Bie boek: 11;

“Vlees van de toekomst”, Volkskrant Magazine

12.1.2008: 55

Apipedia

Ton Thissen

Zwerm Lijkt verwant met zoemen, gonzen. Een klankwoord dus. Ook mogelijk verband met: zich draaiend bewegen, dwarrelen, zwijmelen.

Was Wordt gewoonlijk verbonden met wassen = groeien (vergelijk het wassen-de water = het stijgende water). Ook wel met weven.

Bronnen

N. van Wijk, Franck's Etymologisch Woordenboek

J. de Vries, Etymologisch woordenboek (Aula)

Latijns-Nederlands woordenboek (Aula)

Grieks-Nederlands woordenboek (Prisma)

Foto van de maand

Brand? Nee, een zwerm. In vijf dagen tijd drie maal uitgerukt om een zwerm te scheppen op respectievelijk 5, 8 en 10 meter. Foto's gemaakt in mei/juni 2006 door de brandweer in Heemstede. Foto's ingestuurd door Pim Lemmers uit Heemstede, voorzitter NBV afdeling Haarlem.

NBV Algemene Ledenvergadering op 27 april in het WICC in Wageningen

Foto Marleen Boerjan

Foto Marleen Boerjan

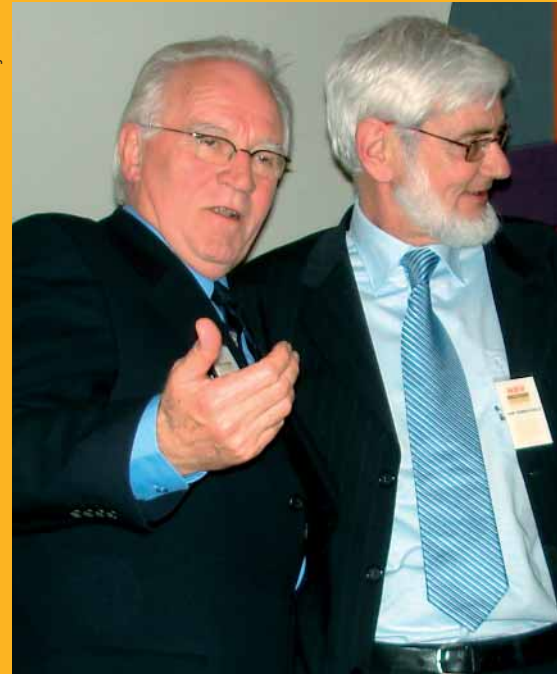

Foto Marleen Boerjan

Foto Hans van der Post

Foto Roel ten Klei

Foto Marleen Boerjan

Foto Marleen Boerjan

Foto Hans van der Post

Stichting Station voor Carnicateelt

SSC opent bevruchtingsstation op Vlieland

Gerrit Freije

Stichting Station voor Carnicateelt is alom bekend door het bijenteelstation op Schiermonnikoog. Dit station is in 1949 opgericht tot verbetering van de bij. Vanaf 1954 bestaat de populatie nog uitsluitend uit carnica's. De heer Geskes uit Roden heeft op Schiermonnikoog jarenlang veel selectiewerk verricht. Dit heeft geleid tot de totstandkoming van een zeer zacht-aardige bij. Tot 1983 was het station alleen in gebruik voor de bevruchting van door imkers geteelde koninginnen. Nadat de varroamijt in Nederland haar intrede deed is het een teelstation geworden voor het telen van koninginnen op bestelling van de imkers. Er werden geen volkjes van het vasteland meer toegelaten om insleep van ziekten in de carnicapopulatie op Schier te voorkomen. Er bleef bij de imkers echter nog steeds veel vraag naar een station voor de bevruchting van eigen geteelde carnica-koninginnen. Bovendien biedt een carnica-bevruchtingsstation de mogelijkheid om op een eenvoudige manier over te gaan op carnica-bijen door geteelde melliferakoninginnen te laten bevruchten door carnica-darren.

De mogelijkheden om aan de wens van vele carnica-imkers tegemoet te komen is door het bestuur van de Stichting bekeken. Alleen het eiland Vlieland kwam in aanmerking als een reële optie. Vlieland is ook het eiland waar al een geschiedenis bestaat van imkeren met carnica-bijen. Momenteel is er één imkerend paar op Vlieland, te weten Elsje de Ruijter en Jan den Ouden. Zij hebben aangegeven als vrijwilliger bij de Stichting Station voor carnicateelt mee te willen doen aan de werkzaamheden voor het station op Vlieland. Daarbij is vooral van belang dat zij de 'dagelijkse' zorg op zich

willen nemen van de 10 door de Stichting te plaatsen carnica-vadervolken. Deze samenwerking is zeer belangrijk vanwege de lange reistijd en de daarmee gepaard gaande kosten. Als Stichting zijn wij heel erg blij met deze uitermate sociale opstelling van Elsje en Jan.

Vergunningen

Op Vlieland is het alleen toegestaan om bijen te houden met vergunning van de gemeente. De gemeente verleent de vergunning onder voorwaarde dat de bijen van het ras carnica zijn en dat hierop de vergunninghouders kunnen worden aangesproken. De Stichting Station voor carnicateelt heeft inmiddels de vergunning voor het oprichten van het station verkregen. Er is ook medewerking van Staatsbosbeheer voor een locatie op Vlieland. De locatie bevindt zich in het meest gunstige gebied wat de drachtomstandigheden betreft. De locatie heet Bomenland en is gelegen aan de westzijde van het eiland.

Bevruchtingsmogelijkheden

Met het stationeren van 10 vadervolken is het mogelijk om, volgens de normen van de Deutsche Imkerbund, gelijktijdig 200 tot 400 bevruchtingsvolkjes te plaatsen. Het eerste jaar zullen er in twee perioden maximaal 2 x 200 volkjes voor de bevruchting worden aangenomen. Voor een succesvolle bevruchting is het belangrijk om darrenvrije, goed geharmo-

niseerde volkjes aan te leveren met koninginnen van vijf tot zes dagen oud en voorzien van voldoende voer.

Planning 2008

Data aanleveren bevruchtingsvolkjes:
 * eerste serie op 21 juni, afhalen 5 juli.
 * tweede serie op 5 juli, afhalen op 19 juli.
 Bevruchtungskastjes mogen niet groter dan zijn dan de standaard ERK (éénraamskastje), afm. 240 x 240 x 58 mm. Eénraamskastjes moeten zijn uitgevoerd met tweezijdig glas. De éénraamskastjes (uitneembaar) moeten aangeleverd worden in een (isolerende) behuizing. Het is de bedoeling dat in de toekomst behuizingen op het station aanwezig zijn. Darren in de volkjes zijn niet toegestaan. Elk kastje zal worden gecontroleerd.

Aanleverplaats is Harlingen: parkeerplaats bij de veerbootterminal, om 07.30 uur.
 Afhaalplaats is Harlingen: parkeerplaats bij de veerbootterminal, om 19.30 uur

Aanmelding en kosten

Aanmelden kan bij Gerrit Freije te Zuidlaren, zo spoedig mogelijk
 t 050 40 92 584, e g.freije@hetnet.nl
 € 5,- per volkje, postbanknummer 28.59.193 t.n.v. Stichting Station voor Carnicateelt te Diemen.
 De opgave is geldig zodra de betaling binnen is. Aanmeldingen in volgorde van binnenkomst, vol is vol.

Locatie voor het te openen bevruchtingsstation, oorspronkelijk hooiland omsloten door bos.

Natuurmarkt Helmond 2008

Op zondag 1 juni van 12.00 tot 17.00 uur organiseren het Natuur- en milieucentrum Helmond en de Imkersvereniging Helmond e.o. samen weer de jaarlijkse Natuurmarkt Helmond. In De Warande zullen diverse organisaties op het gebied van natuur en milieu aanwezig zijn om voorlichting en demonstraties te geven die gericht zijn op het hele gezin. Daarnaast zijn er nog vele andere leuke activiteiten bij de in totaal ongeveer 45 kramen. De toegang is gratis.

Tijdens de Natuurmarkt Helmond komt de natuur in al zijn aspecten aan bod. Je kunt bijvoorbeeld kijken naar demonstraties korfvlechten en handmatig kunststraat maken. Er is voorlichting van o.a. de Stichting Dierenambulance Helmond, Stichting Behoud de Peel en de Stichting Middengebied. Het Wereld Natuur Fonds Regio-team Brabant-Zuid is ook aanwezig. Meer

te weten komen over zaden van wilde planten of een excursie in de omgeving maken (onder leiding van NJN District Zuid)? Zo kun je ook allerlei plantmateriaal kopen en andere natuurproducten zoals honing, propolis (bijenbalsem), stuifmeelkorrels en koninginnengelei.

Kinderen

Speciaal voor de kinderen zijn er huifkartochten door De Warande. Er worden pannenkoeken gebakken, er staan microscopen klaar om te kijken naar de kleine wereld en er zijn demonstratiekasten met bijen. Kinderen kunnen zelf actief bezig zijn met voerbakjes maken voor vogels, kaarsjes draaien, honing proeven, kleien. De allerkleinsten kunnen zich laten schminken.

De Warande

De Natuurmarkt wordt gehouden in

Stadswandelpark De Warande in Helmond in de omgeving van de bijenhal (ingang aan de Aarle-Rixtelseweg). Een bezoek aan de Natuurmarkt kunt u bijvoorbeeld combineren met een wandeling door het park met zijn eeuwenoude bomen, het beluisteren van muziek bij het Caratpaviljoen (12.00-14.00 uur) en het brengen van een bezoekje aan het dierenpark of een balletje slaan op de midgetgolfbaan. In De Warande is een restaurant gevestigd. Genoeg voor een compleet dagje uit.

[i www.imkersvereniginghelmond.nl](http://www.imkersvereniginghelmond.nl) biedt u een impressie van de Natuurmarkt Helmond 2007.

Voor meer informatie: Natuur- en Milieucentrum Helmond. **t** 0492-52 62 15
e nmc.helmond@planet.nl,
of Imkervereniging Helmond e.o.: Ad van Grinsven, **t** 0492-38 29 14.

Overlarven carnica

Rob Nijman, secretaris VCI

Op zaterdag 14 juni a.s. wordt de jaarlijkse nationale carnica-overlarfdag van de Vereniging van Carnica Imkers (VCI) georganiseerd.

Voor meer informatie, kijk op [i www.verenigingvancarnicaimkers.nl](http://www.verenigingvancarnicaimkers.nl)

Verder is het gedurende het gehele seizoen mogelijk om larfjes, doppen en koninginnen van diverse lijnen te verkrijgen. Daarvoor kunt u telefonisch contact opnemen met een mentor bij u in de buurt, zie de website voor verdere gegevens.

De Lezer schrijft

Op een mooie zondagmorgen

Na mij vele jaren intensief beziggehouden te hebben met het telen van melkvee, besteed ik nu al ettelijke jaren aan het telen van Buckfastbijen. In de ogen van mijn afnemers spelen daarbij uiterlijke kenmerken niet zelden een belangrijke, maar voor kenners feitelijk ondergeschikte rol.

Een collega-imker, in zijn dagelijks leven leraar van beroep, had mij onlangs nadrukkelijk gevraagd om een mooie gele Buckfastkoningin. Immers hoe geler, hoe meer Buckfast. Welaan: op een mooie zondagmorgen werd ik gewekt door een dof gezoem: imkers slapen altijd op één oor. Er achteraan dus! Het betrof een flinke wespkenoningin tegen ons slaapkamerraam. Knalgeel! Mijn door het gedoe gewekte vrouw vroeg zich af wat deze

activiteit op een vrije dag betekende. Ik vertelde haar van het verzoek van mijn collega. Glimlachend volgde ze mijn ondernemingen. Onderwijl had ik de wespkenoningin in een verzendkooitje met suikerdeeg weten te vangen. Ik zou haar per post verzenden en deed er een briefje bij: 'Hierbij de door u gevraagde gele koningin. Wees er zuinig op: ze is winterhard en buitengewoon vitaal'.

Een paar dagen later een mail: 'Stomme boer, ken je het verschil niet tussen een bij en een wesp? Mijn mail terug: 'Als leraar zou je toch moeten weten dat boeren niet als de snuggersten bekend staan'.

We hebben er thuis uitbundig om gelachen. Want zo zijn wij dan wel.

Bertus Jochems, Zutphen

Aanmelding opleiding leraren bijenteelt-A

Voor meer informatie over de inhoud van de cursus zie *Bijenhouden* april: 21 (2008) of www.bijenhouders.nl, kopje 'Onderwijs'. Ook kan men bij de commissie Bijenteeltonderwijs een brochure en/of aanmeldingsformulier aanvragen: NBV t.a.v. commissie Bijenteeltonderwijs, Postbus 90, 6720 AB Bennekom, **t** 0317-422 422, **e** onderwijs@bijenhouders.nl.

Opening

Foto Hans van der Post

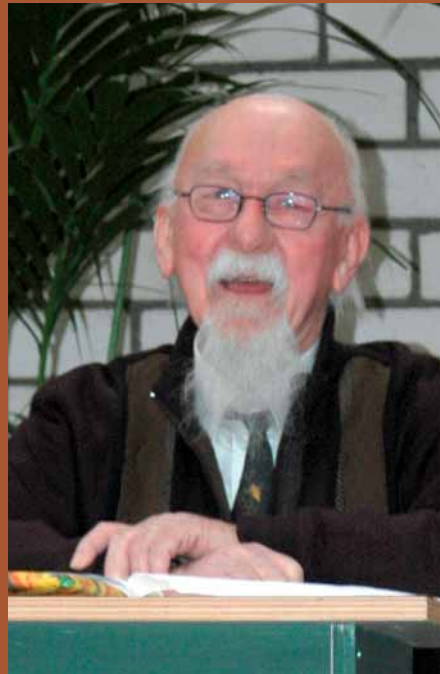

Foto Hans van der Post

Foto Hans van der Post

Foto Roel ten Kriel

Foto Roel ten Kriel

expositie

Foto Hans van der Post

Foto Marleen Boerjan

Foto Hans van der Post

Foto Marleen Boerjan

Foto Roel ten Klier

Onderzoek op contractbasis door PPO-Bijen, nu Bijen@wur van Plant Research International (PRI)

Tjeerd Blacquière en Henk van der Scheer

Het onderzoek blijft praktijkgericht en gebeurt sinds de verzelfstandiging in 2001 op contractbasis. In principe rapporteert men alleen aan de financier van het project. Die bepaalt of er over mag worden gepubliceerd. Afspraken daarover worden zo nodig in het contract vastgelegd. Met name bestrijdingsmiddelenfirma's hebben er niet direct belang bij dat gegevens over hun in ontwikkeling zijnde pesticiden voortijdig "op straat liggen". Aan de hierna volgende projecten is gewerkt na de verzelfstandiging in 2001.

Verreweg het meeste geld voor onderzoek komt uit de pot voor de uitvoering van het Nationale Honingprogramma. Die pot wordt jaarlijks gevuld door de nationale overheid (MLNV) en de Europese Unie (Onderzoekproject 1221/97/EG) met in totaal ruim € 300.000,-. Hiermee moet de productie en de afzet van honing worden bevorderd. Volgens afspraak tussen MLNV en de Bedrijfsraad wordt dat geld ingezet voor onderzoek bij Bijen@wur van PRI, voorheen Ambrosiushoeve/PPO-Bijen, en besteed aan het thema varroabestrijding. Tot 2003 kreeg ook 'honinganalyse' aandacht en ging een deel van het geld daarheen.

Honinganalyse

In de periode 1999-2001 konden imkers honingmonsters inzenden voor onderzoek op kwaliteitsaspecten (20). Het aantal inzendingen bleef echter beperkt (gemiddeld 140 per jaar) en de regionale spreiding (vnl. rondom Hilvarenbeek) onvoldoende. De gegevens uit de analyse waren bruikbaar voor het maken van een voorlichtingsvideofilm over winning en verwerking van honing.

Varroabestrijding

Het onderzoek naar bestrijding van varroa was/is gericht op het ontwikkelen van praktische maatregelen. Tot ongeveer 2000 werd de varroamijt bestreden met coumaphos (Perizin) en flualinaat (Apistan). Deze middelen bleken te veel residuen in was en honing achter te laten. Ook werden varroamijten in Nederland resistent tegen flualinaat (8); in Midden- en Zuid-Europa was dat al eerder gebeurd. Reden om het onderzoek te richten op duurzame bestrijding (4). Uitgangspunt

daarbij is het hanteren van drempelwaarden en het gebruik van natuurlijke middelen zoals organische zuren en etherische oliën. Het onderzoek maakte duidelijk dat bestrijden pas nodig is als de dagelijkse mijtval boven een bepaalde waarde komt. Die waarde is niet het hele jaar door dezelfde. Dankzij dit onderzoek gedoogt onze overheid tot nu toe het gebruik van de organische zuren. Wel moet een dierenarts een recept voor mierenzuur uitschrijven. Uiteindelijk hebben alleen middelen op basis van thymol een toelating gekregen. Daarmee verviel de "toelating" van mierenzuur op recept.

Soms moeten vroeg in het jaar mijten in volken worden bestreden. Uit onderzoek blijkt dat dat residuen in de honing kan veroorzaken (2, 9, 10). Het zal duidelijk zijn dat in dat geval de betreffende volken even niet moeten worden ingezet voor het winnen van honing. Een andere manier om in het voorjaar varroa te bestrijden is de darrenraatmethode. Die wordt toegepast bij het maken van een vlieger. Uit onderzoek is gebleken dat beide maatregelen kunnen worden gecombineerd. Dat is veel effectiever dan in het voorjaar continu darrenbroed verwijderen. Continu darrenbroed verwijderen geeft een vermindering van slechts 20-30% (17). In 2003 en 2006 is een folder uitgegeven waarin alle middelen en methoden staan vermeld (1, 3).

Het ongestoord optreden van de varroamijt leidt in proeven tot sterfte van bijenvolken. Toch zijn er imkers die geen middelen gebruiken tegen de varroamijt. Bij navraag werd niet duidelijk of er in die gevallen daadwerkelijk sprake is van resistentie van de bijen tegen de mijten (5). Door PPO-Bijen kon resistentie eveneens niet worden vastgesteld bij twaalf volken

met een koningin afkomstig van het Zweedse eiland Gotland. Daar wordt al meerdere jaren door prof. Fries onderzocht of bijen en mijten zich uiteindelijk aan elkaar aanpassen en een evenwicht vinden in hun relatie (11). Een aantal volken met een Zweedse koningin bleek Europees Vuilbroed te ontwikkelen. Het lukte om een deel van die koninginnen in nieuwe volken te doen. Toen in het tweede jaar weer een aantal (andere) volken met een Zweedse koningin dezelfde verschijnselen vertoonde, werd de proef afgebroken.

In maart, juli en oktober 2006 en in maart 2007 zijn imkers geënquêteerd om inzicht te krijgen in de factoren die wintersterfte beïnvloeden (25). De gegevens van imkers die alle vier de enquêtes ingevuld hebben, per brief of elektronisch, zijn retrospectief geanalyseerd. De enquêteresultaten laten een aantoonbaar verband zien tussen de aanpak van de varroabesmetting en wintersterfte; een varroabesmetting werkt wintersterfte in de hand en een niet optimaal bestreden varroabesmetting versterkt dit effect. Andere mogelijke oorzaken van wintersterfte zoals bijvoorbeeld een besmetting met Nosema of Europees Vuilbroed of incidenten met bestrijdingsmiddelen werden in de enquêtes weinig genoemd en konden niet in verband gebracht worden met de opgetreden wintersterfte. Dit is de bevestiging in de praktijk van het nut van een jaarrond bestrijding van Varroa destructor. Het jaarrond verwijderen van varroamijten en zeker de alertheid van de imker op de varroamijt en secundaire infecties zoals door het Verkreukelde Vleugels Virus (DWV) verminderen aantoonbaar de kans op wintersterfte en resulteren ook nog eens in grotere volken bij de inwintering.

Onderzoekprojecten Bijenhouderij Teeltvragen

Kort na de verzelfstandiging werd verslag gedaan over onderzoek naar de kwaliteit van koninginnen uit redcellen en die uit koninginnenteeltdoppen (18). Er bleek geen verschil in kwaliteit als in het vol-

gend voorjaar in de volken met de betreffende koninginnen werd gekeken naar het aantal ramen bezet met bijen en het aantal ramen met broed. In dezelfde periode werd onderzoek uitgevoerd naar agressief gedrag bij volken met koninginnen die gepaard hadden met Buckfastdarren (19). Die vertoonden geen versterkte agressie.

Stuifmeelvervangingsmiddelen

Een goede eiwitvoorziening van het broed speelt o.a. een rol bij het opbouwen van weerstand tegen infecties door met name Nosema-soorten. Tekorten in de larvale fase kunnen niet meer worden gecompenseerd in de volwassen fase. Een voortdurende stuifmeeldracht is daarom van vitaal belang. Een middel dat stuifmeel helemaal kan vervangen is er niet. Wel zijn er middelen die tekorten kunnen compenseren. Zo'n middel op basis van soja, melkeiwitten, biergist, lijnolie en sacharose bleek te voldoen (22). De mening dat sojameel het optreden van de nosemaziekte juist zou bevorderen, vindt geen statistische onderbouwing in proeven. Er zijn imkers die hun bijen met succes sojameel aanbieden in een 'huisje' dat in hun stal hangt.

Onderzoekprojecten Productschap Tuinbouw

Na de verzelfstandiging werd/wordt aan de volgende projecten gewerkt.

- Bestuiving bij snijheesters
Een geslaagde bestuiving draagt enorm bij aan de bes-zetting en dat is essentieel voor een goede prijs. Daarover is een rapport samengesteld (15).
- Gedrag van bijen en hommels in kassen
Polycarbonaat is een nieuwe energiebesparende bedekking van kassen en tunnels die het vlieggedrag negatief beïnvloedt. Geen invloed hebben glas en polymethylmethacrylaat (6). In tegenstelling tot de groei van het gewas wordt de ontwikkeling van hommelveolken onvoldoende gestimuleerd door kunstmatige belichting heel vroeg in het jaar (7).
- Teelt van hommels
De ingewanden en ovaria van hommelinginnen kunnen besmet zijn met sporen van Nosema bombi. Dat hindert hen in hun voortplanting en remt daarmee een goede opbouw van het volk (27).
- Allergie
Bijen verzamelen al vroeg in de ochtend stuifmeel op paprikabloemen. Dat geeft iedere dag een effectieve reductie van de hoeveelheid stuifmeel in de lucht

met als gevolg minder allergische klachten bij paprikaplukkers (16).

Onderzoekprojecten gewasbeschermingsmiddelenindustrie

Tegenwoordig zijn bij de (hernieuwde) toelating van nieuwe gewasbeschermingsmiddelen gegevens nodig over het effect op bijen en hommels. PPO-Bijen is een van de weinige instellingen die expertise heeft over beide bestuivers. Vandaar dat met enige regelmaat gewasbeschermingsmiddelenfirma's middelen laten toetsen bij PPO-Bijen. Soms komen problemen aan het licht na toelating van een middel. Bijvoorbeeld in 2003, toen tijdens de fruitbloei spuitschade bij bijen werd gemeld na toepassing van Steward met als werkzame stof indoxacarb. Nader onderzoek in 2004 toonde aan dat bij een normale bedrijfsvoering het middel geen bijensterfte veroorzaakte (23, 26). Naderhand bleek dat het middel in bedekte teelten toch bij hommels kon leiden tot sterfte. Dit laat zien dat bijen en hommels soms anders reageren op een zelfde middel.

(De nummers tussen haakjes verwijzen naar de bijbehorende publicatielijst die verkrijgbaar is bij Bijen@wur).

De vindingrijkheid van de imker

Het voeren van een dieraams volkje

Astrid Schoots en Ton Thissen

Als een volkje in een bevruchtungskastje met leggende jonge moeder te groot wordt, geeft men het ruimte in een drieramer. De vraag is hier nu niet hoe je dat kunt doen, maar wel hoe je het volk in zo'n drieramer op efficiënte wijze kunt voeren.

Het waterreservoir van de cavia

Aanvankelijk hang je gewoon een raam voer in: er is ruimte genoeg. Later kun je de drieramer heel gemakkelijk bijvoeren door aan de achterkant van het kastje een plastic waterreservoir, bestemd voor vogel- of caviakooien, in te brengen. Als het reservoir de mogelijkheid biedt de ruimte voor dosering te verkleinen, gebruik deze, dan voorkom je dat bijen zich in het reservoir gaan ophouden als het min of meer leeg is. *(foto 1 tot en met 3)*

Voeren via dekplank

Een andere gemakkelijker manier van (nood)voeren is om een met suikerwater gevuld honingpotje op zijn kop in of op het voergat van de dekplank te zetten *(foto 4)*. Een paar dingen zijn hierbij belangrijk: de één tot vijf kleine gaatjes in het deksel

mogen niet groter zijn dan een mm doorsnede, anders sijpelt het voer eruit; de bijen likken het voer zelf uit de gaatjes *(foto 5)*. Misschien wat overdreven, maar schuur de braamrandjes glad. Draai het gevulde potje in een snelle beweging om en ruim de onvermijdelijke knoeidruppels direct op. Voer geurloze suiker in plaats van dunne honing, omdat roverij altijd op de loer ligt bij kleine volkjes. Uiteraard heeft een opgroeiend volk het beste - dus honing- nodig, maar we hebben het hier over noodvoeding. De beste oplossing blijft een ingehangen verzegeld voerraam maar dat is niet altijd mogelijk; bovendien moet je ook dan tijdens een drachtpauze het vlieggat soms zo verkleinen dat er maar één bij doorkan. Verder mag er geen kier zitten tussen voerpotje en dekplankgat, weer in verband met roverij, maar ook vanwege warmteverlies. Als je voor drieramers geen lege 'honingbakranden' hebt, als bescherming tegen kou en roverij, improviseer dan voor koude nachten iets met isolatiemateriaal. Maar het maakt deze voermethode wel wat omslachtig.

Voeren via vlieggat

Een oplossing hiervoor is om rechtstreeks via het vlieggat te

Foto 1. Het reservoir

Foto 2. Een beugelje om het reservoir vast te houden.

Foto 4. Voerpotje met geperforeerd deksel en 'schuifvoerbakje'.

Foto 5. Voeren via vliegspleet

Foto 5, 1, 2 en 3 Arno Kok

Foto 4, 5 en 6 Astrid Schoots

voeren. Bijvoorbeeld met een plat, hol 'kistje' waarin je aan de ene kant de voerpot zet, en dat je met de andere kant in het vlieggat schuift zodat de bijen het voer van binnenuit kunnen vinden. Een antiek voorbeeld hiervan is te zien op foto 4, met een zinken bodem. Dit past alleen bij een gewone vliegspleet, niet bij een klein rond vlieggat. Voor een rond vlieggat zou je het eerder genoemde cavia- of vogeldrinkflesje kunnen gebruiken, waarbij je het tuitje in een van de twee vlieggatjes van de drieramer steekt, en passend maakt met een stukje aquariumslang. Het geheel kan je verankeren met tape.

Nog wat oude praktische oplossingen: de voerballon of Thüringerballon, een ronde glazen fles met een aansluitstuk dat op het spongat bovenin de korf werd geplaatst. Een slimme vereenvoudigde variant is de omgekeerde fles met kurk; door de kurk wordt de schacht van een kippenveer gestoken, zodat het voer langzaam capillair toestroomt.

De voermogelijkheden zijn te veel om op te noemen, soms eenvoudig, soms omslachtig, maar allemaal vindingrijk. Eén van de leukste tot slot: een smal metalen bakje voor de mini-voergift (foto 6). Het bakje zit verzonken in een sleuf in het vlieggat van een zesramer en kan zo de kast in en uit geschoven worden. De opstaande voorkant maakt toegang van buitenaf onmogelijk.

Vele jaren geleden is dit schuifje met liefde geknutseld en gebruikt. De zesramer is inmiddels vermolmd en het bakje bijna doorgeroest, daarom nu als eerbetoon aan de imker-uitvinder deze vermelding.

Foto 3. De voeropening en de mogelijkheid tot afsluiting daarvan

Foto 6 Het oude voerapparaatje dat in een sleuf geschoven wordt

Scheppen en opscheppen

Als je veel op bijenmarkten komt, krijg je nogal eens de indruk dat imkers voornamelijk bijen houden om er over te kunnen praten. Het onderwerp zwermen en het scheppen van zwermen is altijd van de partij. Hoog genoteerd staan de zogenaamde onmogelijke zwermen. Die hebben zich in schoorstenen genesteld of zitten om een weipaal gevlijd tussen twee of drie schrikdraden in. Als woordvoerder moet je natuurlijk wel een beetje op je woorden letten want je gehoor bestaat voornamelijk uit andere imkers die zo iets ook wel eens bij de hand gehad hebben. Je moet het niet te bont maken.

Dat is anders als je publiek niet tot de imkerende klasse behoort. Op je antwoordapparaat staan op een zondagmiddag wel drie meldingen uit dezelfde straat van een dorpje bij jou in de buurt. Je hoeft niet lang te zoeken: op het eind van de straat staat de wijk je al op te wachten. Wel op veilige afstand van de zwerm die – je hebt het al gezien – op ooghoogte in een beukenhaag is neergestreken. Een makkie. Je begroet eerst wat nonchalant het druk babbelende en naar de zwerm wijzende publiek. Daar stap je dan kordaat op af. Er gaat een rilling door de menigte als je de zaak van zeer dichtbij in ogenschouw neemt. Dan vraag je naar de eigenaar van de haag. Die maakt zich schoorvoetend los uit de samengeschoolde kluwen. Je geeft hem een hand en je zegt dat het allemaal goed komt. Dan loop je kalm naar je auto: plantensproeier, snoeischaar. Je vraagt de eigenaar of je wat takjes mag wegnippen rondom de zwerm. “De hele heg mag eruit”, zegt hij royaal. Je lacht minzaam. Dan aan het werk. Er ontstaat een gat onder de zwerm. Weer naar je auto: de korf en de doek. Je haalt kap en handschoenen wel tevoorschijn maar laat die achteloos op de motorkap achter. “Moet u niks aan?”, roept een opvallend mooie jonge vrouw je bezorgd toe. “Ik heb toch iets aan”, zeg je dan olijk. Met tweemaal schudden zit de zwerm voor 90% in de korf. Als de bijen tegen de korfwand omhoog gelopen zijn zet je hem andersom op de doek. Steen eronder. Klaar is kees. En dat wordt er gepraat. Gevraagd vooral. Domme vragen. Maar je kunt ermee scoren!

Imkerij Bijendans brengt publiek tot bijenhouden

Het wordt bijenhouders duidelijk dat het aantal imkers terugloopt. Jonge mensen kennen vaak al geen imker meer, laat staan dat zij nog kunnen worden aangestoken door de passie voor bijen. Gefascineerd door het imkeren is Herman Arts van Imkerij Bijendans aan de Zandkant 11^a te Sint Anthonis. Deze actieve imker bouwt daar al ruim 15 jaar aan zijn imkerij annex fruittuin. De kennis en ervaringen die hij daarbij heeft opgedaan deelt hij graag met het publiek. Hij wil anderen begeisteren voor het houden van bijen.

Met het oog daarop organiseert hij voor zijn ene hobby, het imkeren, jaarlijks twee inloopdagen en voor zijn andere hobby, de fruittuin, meerdere zogenoemde kleinfruitdagen. Op verzoek leidt Herman groepen rond over zijn domein.

Ieder jaar weer is de biologisch beheerde tuin uitgebreid met objecten die verband houden met imkerij en fruittuin. De imker bouwde vorig jaar nog eigenhandig een bijenkast in de vorm van het raadhuis dat vanaf 1876 het centrum van Sint Anthonis siert, maar onder veel protest werd gesloopt.

Raadhuis/raathuis

Herman bouwde dat raadhuis op kleine schaal na en vond het een geschikt onderkomen voor een koningin, een bijenkoningin welteverstaan. De burgermeester van het brinkdorp sprak het idee van het raathuis zo aan dat hij het onder publieke

belangstelling opende en de bijenkoningin naar haar nieuw onderkomen begeleidde.

Dit is maar één voorbeeld van de wijze waarop het deze imker het imkeren onder de aandacht van het publiek brengt. Eerder bouwde hij een bijenflat, een wensput met mineralen en een vijfsterren-bijehotel. Ook bakt hij in samenwerking met een lokale bakker Oelkoek, een koek met honing die zij gezamenlijk als streekproduct aanbieden.

Al deze activiteiten zijn tijdens de inloopdagen van imkerij Bijendans te bewonderen en te (be-)proeven. Omstanders leren onder andere hoe een bijenkast is opgebouwd, hoe honing wordt geslinderd en wat bijenhouden inhoudt. Er zijn dan meerdere imkers aanwezig die o.a. via een doorkijkkast uitleg geven. Dit jaar worden de inloopdagen gehouden op zondag 25 mei en zondag 29 juni. Belangstellenden kunnen dan van 10.30 tot 16.00 uur een kijkje komen nemen in de imkerij en de prachtig aangelegde fruittuin.

De tweede inloopdag heeft nog wat extra's. Dan is wellicht het kleinfruit rijp en kunnen bezoekers ervan snoepen.

Er is een overdekte rustplaats met koffie en Oelkoek. De inloopbijdrage is € 2,-; voor kinderen tot twaalf jaar is de toegang gratis.

Kleinfruit

Imkerij Bijendans heeft een fruittuin waar de bijen voor de bestuiving zorgen. De tuin wordt biologisch beheerd en biedt

een natuurlijke leefomgeving voor diverse dieren en planten. Er zijn waterpartijen, idyllische doorkijkjes, en er is heel veel verschillend fruit. Zo staan op de imkerij o.a. 400 verschillende soorten rode en witte bessen, diverse soorten bramen, frambozen en druiven, op natuurlijke wijze in de tuin geïntegreerd. Bij elke besenstruik staat de naam gegraveerd in een dakpan. Verder staan er vele appel-, peren- en andere fruitbomen. Aalbessen maken een groot deel uit van de tuin. De imker legt zich toe op het verzamelen van oude aalbesrassen. Deze planten zijn het hele seizoen een lust voor het oog en dragen bij aan de pracht van de tuin. Daarnaast biedt de bloesem nectar en stuifmeel voor de eigen imkerij.

Zijn kennis van deze planten deelt Herman ook graag met anderen. Hiervoor houdt hij tweemaal per jaar de zogenoemde kleinfruitdagen. Elke zaterdag in de maanden maart en oktober kunnen mensen bij de imkerij terecht voor informatie over het aanplanten, bemesten en snoeien van o.a. aalbessen-, frambozen- en kruisbessenplanten. Ook komen de mogelijkheden voor kleinfruit in de kleinere particuliere tuin aan bod.

Mensen die graag bessen uit eigen tuin eten, kunnen ook opgepotte planten uit zijn verzameling kopen.

Imkerij Bijendans

Zantkant 11^a, Sint Anthonis.

Inl.: t 0485-37 18 19, m 06-23 55 33 66.

Burgemeester Verbeeten (r) en Herman Arts tijdens de openingshandeling in 2007 van het 'oude' Raat(d)huis van Sint Anthonis.

De imker toont van achter een horgordijn een raampje met bijen aan een groepje kinderen dat geboeid toekijkt

Hitte bij behandeling bijensteek

Er zijn vele huismiddelen in gebruik om verlichting te zoeken na een steek van een bij, wesp, horzel of mug. Azijn, ammoniak, urine, smalle weegbree, peterselie, propolistictuur, teatreeolie, knoflook, citroensap enzovoorts. Een van de oplossingen zou ook hitte zijn, in de vorm van heet water of een vlammetje of... met een 'Bite-away'-apparaatje dat op batterijen werkt. Hiermee kan je een gecontroleerde warmte van 50°C op de bult-in-wording toedienen. De werking zou berusten op verhitting van de voorzwelling en jeuk verantwoordelijke eiwitbestanddelen, en daarmee het onschadelijk maken van het gif.

In het Deutsche Bienen-Journal wordt een onderzoek genoemd, waarin een zwellingafname van 40% gemeten is bij mugge- en paardenvliegsteken na gebruik van Bite-away. Een onderzoeksgroep o.l.v. Dr. Aumeier van de universiteit van Bochem twijfelde echter aan de degelijkheid van dit onderzoek en deed het nog eens dunnetjes over.

(In het kort: 80 steken symmetrisch toedienen op vijf vrijwilligers met en zonder steekervaring. De angel vijf seconden laten zitten, dan verwijderen. De ene helft van de steken behandelen met Bite-away, de andere helft niet. Vervolgens beide helften door iemand anders laten vergelijken en nameten, wat betreft pijn/jeuk en wat betreft omvang van witte bult, rode huid en zwelling; na 1, 10, 30 en 60 minuten).

Uit dit eerste bescheiden onderzoek kwam naar voren dat er in alle opzichten weinig verschil was tussen de wel of niet behandelde bijensteken. Het kleine verschil dat er was, bleek zelfs ten nadele van de warmtebehandeling uit te pakken.

Dr. Aumeier eindigt met de troostende opmerking dat je na zo'n 30 tot 50 steken -behoudens een korte pijnreactie- bijna altijd minder gevoelig wordt voor bijengif, en dat een imker met 200 steken per jaar zelden een allergie ontwikkelt.

Deutsches Bienen-Journal, maart 2008.

The Queenbee

The queenbee is a busy soul, she has no time for birthcontrol, And that's why, in times like these, we have so many honeybees
Van Beekeeper, gevonden in Vlaamse Imkersbond, oktober 2007.

Op een kast

Een imker uit het Belgische Diepe, kocht een kast van het piepschuimen type Hij stond, merkbaar verrast, op een dag bij die kast: hoort naast tuten en kwaken ook piepen.

Gevonden op www.bienekorf.be/gedichten.htm

Eucalyptus aan top in Australië

Australische imkers krijgen regelmatig van toeristen te horen: 'eucalyptushoning, nee, dat smaakt me niet'. De imker glimlacht dan meestal maar toegeeflijk, want de meeste mensen weten blijkbaar niet dat eucalyptus zo veelzijdig is, dat vrijwel alle richtingen in honingsmaak daarin terug te vinden zijn. Er groeien in Australië 500 tot 700 verschillende soorten eucalyptus, en in de nectar vinden we alle smaak- en kleurvariëaties: van zoet tot kruidig en bitter, van licht tot heel donker.

Eucalyptus bloeit onregelmatig. Na enkele bloemloze jaren kunnen de bomen, afhankelijk van het weer, opeens wekenlang bloeien en enorme hoeveelheden nectar afgeven. Deze wordt niet alleen door honingbijen maar ook door (bestuivende) vleermuizen en buideldieren gehaald. Naast de eucalyptushoning is er ook een groot aanbod van lychee- en avocadohoning.

De gemiddelde hoeveelheid volken in Australië bedraagt 83. Enkele tientallen grootimkers exploiteren rond 1.700 volken, waarmee zij met grote woonwagens de dracht achterna reizen. In totaal worden er zo'n 600.000 volken gehouden. De jaaropbrengst aan honing is 30.000 ton, waarvan 1/3 naar het buitenland wordt geëxporteerd.

Door strenge quarantainebevestigingen is Australië tot nu toe vrij van varroamijt gebleven, maar helaas is in 2002 de kleine bijenkastkever vanuit Amerika ingevoerd. Sindsdien heeft zich dit tot een plaag ontwikkeld: de kever breidt zich vanuit het zuiden naar het noorden uit.

Deutsches Bienen-Journal, december 2007.

Foto Kirsten Kluijvers

Eucalyptusbos in de Blue Mountains in de buurt van Sydney.

Foto Marleen Boerjan

Afscheidsspeech

Jos Plaizier

Geachte leden van de NBV en andere genodigden.

Tijdens deze Algemene Ledenvergadering neem ik afscheid als voorzitter van de voormalige VBBN en als voorzitter, sinds twee jaar, van de NBV.

Bij mijn aantreden als voorzitter van de VBBN in 2002 moest ik direct aan de bak. Ik was de twaalfde voorzitter en we namen afscheid van mijn voorganger Dick Vunderink, die ernstig ziek was en drie maanden later overleed. Ik kwam terecht in een vereniging die vlak er voor haar 100-jarig bestaan had gevierd. Maar het was ook een vereniging met nogal wat interne problemen. Of, om met de woorden van Hans Gerritsen uit Rotterdam te spreken: "met nogal wat achterstallig onderhoud". De vereniging kwam vanuit een zeer lange historie met Ridder van Rappard als voorzit-

ter. Dick Vunderink noemde dat een voorzitter met nogal autoritaire trekjes die zó lang voorzitter was dat de voorzitterperiodes van Jan Speelziek en Piet Muntjewerf nodig waren om de vereniging te moderniseren en aan de tijd aan te passen. Dick Vunderink heeft daar aan verder gewerkt en ik trof het dat Dick veel vertrouwen had herwonnen bij de leden. Dick was integer tot in zijn vingertoppen en imkers zien dat snel genoeg.

Voor die periode was ook de verslechterende relatie met een terugtrekkende overheid kenmerkend. De imkerij had toen weinig gezag en status door haar versnippering en bovendien liep en loopt het ledenaantal terug. Het lijkt een beetje op kommer en kwel maar, samen met de collega-bestuurders, ben ik enthousiast begonnen om de imkerij meer gezag, gezicht en een-

heid te geven. Het was ook een geluk, vond ik, dat er tegelijkertijd nogal wat vacatures in het hoofdbestuur ontstonden en dat was een kans om goede mensen aan te kunnen trekken. Dat lukte. Binnen het eerste jaar hadden we 4 nieuwe en goede hoofdbestuurders. Ik was en ben ervan overtuigd dat een bestuur dat eenheid en collegialiteit, zo u wilt, vriendschap, uitstraalt, ook aantrekkelijk wordt voor anderen, die zich vervolgens gemakkelijker aanmelden bij vacatures.

Ik kan het niet genoeg benadrukken: we waren lang niet zover gekomen als we nu met de NBV zijn, als er niet zo'n goed en krachtig bestuur van de VBBN had gestaan. Daardoor was het mogelijk om me de hulp van de Brabantse en Limburgse bestuurders de fusie en de nieuwe organisatie te realiseren.

Bij mijn afscheid wil ik daarvoor mijn dank uitspreken. Al de credits ten aanzien de gunstige ontwikkelingen in de landelijke bijenhoudersvereniging, die mij worden toegeschreven zijn te danken aan het fantastische team waar ik mee mocht werken.

Ik stop met het voorzitterschap en ik wil heel veel mensen bedanken waarmee ik de afgelopen jaren heb samengewerkt. Mijn dank en waardering voor velen en dan vooral de bestuurders-imkers is groot.

Jan Dommerholt wordt mijn opvolger en daar heb ik alle vertrouwen in. Ik wens hem daar veel geluk, maar ook veel wijsheid en geduld bij..

bijschrift

Mijn laatste column als bestuurslid

Jack van der Dussen

Tijdens de Algemene Ledenvergadering van 5 april 2008 heb ik mijn functie als bestuurslid neergelegd. Toen de voorzitter mij vroeg of ik mijn termijn met drie jaar wilde verlengen heb ik besloten om dit niet te doen. Gezien mijn drukke werkzaamheden kon ik deze functie niet meer naar behoren vervullen en vond ik het gepast om dit aan een ander lid van onze vereniging over te laten.

Het was een mooie tijd om samen te werken met de andere bestuursleden en ook iets te kunnen betekenen voor de bijenhouderij in Nederland. Ik heb dit vijf jaar gedaan en kijk met veel genoegen terug naar deze periode waar toch vele doelstellingen zijn bereikt. In april 2003 werd ik benoemd tot bestuurslid van de Brabantse Bond, de NCB-ZLTO. Veel werk werd verzet en mede door het initiatief van de groep Noord-oost-Brabant werd er weer een

commissie onderzoek fusie ingesteld. Deze commissie onderzocht of er genoeg draagvlak was onder de Brabantse imkers om fusiesprekken op te starten met de toenmalige VBBN.

Dit was het geval en kreeg het bestuur de opdracht om weer in gesprek te treden met de VBBN. U weet inmiddels het resultaat, in 2006 kwam de fusie tot stand en ook de Limburgse bond, LLTB, sloot aan. Door de positieve inzet van de drie bondsbesturen is de NBV ontstaan. Na de fusie heb ik nog twee jaar zitting gehad in het hoofdbestuur. Inmiddels is er al veel veranderd ten aanzien van het uiterlijk van de vereniging. Een eigen verenigingsblad, nieuw logo, nieuwe folders, een vlag, een banier, verenigingsetiketten en een prachtige website. Een website waar verenigingen en groepen hun informatie op

kunnen plaatsen. Het integreren van de groepen. Er is twee keer per jaar overleg tussen de groepen en het hoofdbestuur. Bestuursleden zijn aanwezig bij de desbetreffende groepsvergadering en rapporteren terug naar het hoofdbestuur. Zo blijven alle bestuursleden op de hoogte van wat er plaatselijk speelt in het land. Er zijn nu drie studiedagen in het land die goed bezocht worden. Commissies werken op volle sterkte. Kwaliteitsverbetering staat hoog in het vaandel. U ziet inmiddels de resultaten. De expositieruimte in het Bijenhuis is in een ander jasje gestoken. Na afloop van de ALV is deze ruimte officieel geopend door de nieuwe voorzitter.

Dit alles wordt gedragen door vele vrijwilligers binnen de vereniging. Velen van u staan hier niet zo bij stil, maar zonder deze vrijwilligers zou het on-

mogelijk zijn om de vereniging op deze manier in stand te houden.

Ik wil iedereen, met name de leden van het Hoofdbestuur, bij deze nogmaals van harte bedanken voor de voortreffelijke samenwerking.

NBV Werkgroep Internationaal

Wij worden nogal eens benaderd door instanties die betrekkingen hebben met bijenhouders in het buitenland. Zoals de organisatie binnen de Land- en Tuinbouw Organisatie (LTO) die zich bezig houdt met Internationale Samenwerking en Bewustwording, Agriterra. Deze organisatie kreeg van een groep imkers in de Democratische Republiek Congo het verzoek om samen te werken met Nederlandse imkers. De bedoeling van Agriterra is nu om contacten tussen organisaties in de derde wereld en organisaties hier te ontwikkelen en te begeleiden. Natuurlijk vroegen ze de NBV om dit op te pakken.

In verband met dit soort aanvragen wil de NBV een werkgroep Internationaal samenstellen. Het zou prettig zijn als uit elke NBV-groep een persoon beschikbaar zou zijn om deel te nemen in de werkgroep. De werkgroep wordt gecoördineerd door Leen van 't Leven, tropisch bijenteeltdeskundige en tevens voorzitter van het Netherlands Expertise Centre for (sub)-Tropical Apicultural Resources (NECTAR). Een eerste project kan zijn om samen met Agriterra een imkercoöperatie in de Kivu-provincie van Oost-Congo te adopteren. Het is voor de deelnemende leden niet direct nodig dat ze kennis hebben van en ervaring met de bijenteelt in (sub)tropische gebieden. Wel moeten ze empathie hebben met de minder bedeelde mens in andere delen van de wereld. Bovendien moeten ze geïnteresseerd zijn in andere manieren van bijenhouden, andere bijenrassen en bereid zijn om tijd te steken in de samenwerking met imkers in andere landen. Die samenwerking kan bestaan uit studie, advies, fondswerving en soms uitwisseling

en begeleiding. Ook is het de bedoeling dat het lid in de werkgroep zijn Groep op de hoogte houdt van de samenwerking en de daarmee samenhangende implicaties. In verband met de communicatie is een e-mailadres noodzakelijk.

Wij verzoeken de leden die deel willen nemen aan de werkgroep zich op te geven bij ons secretariaat in Wageningen, e secretariaat@bijenhouders.nl. Graag naam, adres, telefoonnummer en afdeling vermelden. Sluistingsdatum aanmelding: 1 september 2008. Vragen kunnen gesteld worden bij Leen van 't Leven, e dubbelel@iris-advies.nl.

Uit het Hoofdbestuur NBV

Rob Nijman, secretaris NBV

Per 1 juni 2008 is benoemd tot Manager Bijenhuis NBV de heer ing. J.C.M. Vorstman (Jeroen). Van 1 juni 2008 tot medio 2009 zullen Roel ten Klei en Jeroen Vorstman samenwerken. Hierna zal Roel de NBV/Het Bijenhuis verlaten in verband met zijn pensioengerechtigde leeftijd. De taak van Roel is om Jeroen gedurende die periode in te werken en hem te laten kennismaken met de vele aspecten die het werken in het Bijenhuis met zich meebrengt. Ook zal Jeroen kennis maken met de talrijke personen/bedrijven waarmee in de loop der jaren contact is opgebouwd. Daarbij is ook het leren kennen van de beheerders van de bijna dertig landelijke depots een speerpunt.

Jeroen en Roel krijgen een aantal opdrachten mee vanuit het hoofdbestuur die veel tijd vergen en belangrijk zijn voor de toekomst van de NBV. Eén van die taken is het opstellen van een bedrijfsplan: in dit plan moeten de afdeling Handel en de af-

deling Vereniging één geheel gaan vormen. Ook het ontwikkelen van een digitale winkel en het opzetten van een voorraad-beheersysteem voor de imkershop behoort tot de taken. Halverwege de periode zal Jeroen de verantwoording overnemen van Roel. Het bestuur wenst Jeroen een goede tijd bij de NBV. In een volgend nummer treft u een uitgebreid interview aan met Jeroen Vorstman.

Winkel gesloten

Op vrijdag 23 mei a.s. is de winkel van het Bijenhuis te Wageningen ná 16.00 uur gesloten.

Vraag en aanbod

Te koop: bijenvolken, zowel compleet als op raam. Ook verkopen wij alle imker-materialen o.a. honingslingers, bijenkorven en kasten (Red Cedar of vurenhout), nieuw of gebruikt, alle maten kunstraat. Informeer vrijblijvend naar onze speciale prijzen of kijk op: *i* www.dewerkbij.nl of *e* info@dewerkbij.nl. Imkerbedrijf De Werkbij, Rhenen, *t* 0317-61 29 42, *f* 0317-61 41 91, *m* 06-25 01 43 64.

Te koop: bijenvolken met of zonder kast, nieuw model bijenkasten. Alle maten kunstraat, alle imkermaterialen, ook honingverkoop. Openingstijden: zat. of na telefonische afspraak *t* 0485-45 42 76. Imkerdepot Mia v.d. Heijden, Voortsestraat 19, 5454 GR St.Hubert.

Te koop: 3 bijenvolken op tien ramen: Carnica F1 en F2, g 60,- per volk. *t* 06-10 38 62 27 (Utrechtse Heuvelrug), *e* deberin@planet.nl

zondag 25 mei

**DEVO open dag bij de Flierefluiter Groot Loo 8 Hilvarenbeek
voor het volledige programma zie: www.zoemexpress.nl**

FI onbevruucht	7,50 euro	Houten kast in Weymouth Kiefer:
F1 standbevruucht	22,50 euro	varoabodem + 2 x BK + 1 x HK + dak: 142,50 euro
F1 Duitslandbevruucht	27,50 euro	
Eilandbevruucht	75,00 euro	Houtenkast in Oucumee:
KI bevruucht	65,00 euro	Varoabodem + 2 x BK + 1 x HK + dak: 125,00 euro

**DE ORIGINELE NEDERLANDSE KUNSTSTOFKAST:
BODEM + DAK + 3 BROEDKAMERS: 120,00 EURO!!!**

**Imkerij DEVO Prof. Lorentzstraat 28a 5021 NT Tilburg
tel.: 013-5351953 -- 06-22244713 www.zoemexpress.nl**

Te koop: Buckfast en Ligustica koninginnen, geselecteerd in Nederland. Standbevrucht en raszuiver. Ook op 3-ramers. Fiveldal, oudste erkende Buckfastteeltgroep. Van Eizenga, **t** 050-52 789 09, **m** 06 16 42 42 99, **e** fiveldal@gmail.com.

Te koop: kunstmatig geïnsemeneerde Carnicakoninginnen à € 30,-. Lijnen: Renson, Hoffmann, LeClaire en Lunz. Imkerij 'De Hessenberg', A. Nuy, Uterweg 107, 6414 SN Heerlen, **t** 045-52 15 636, **e** nuya@home.nl.

Imkerij DEVO Tilburg: verkoop van Buckfastkoninginnen, 3- en 6-raams bijenvolken, alles om de bijen in topconditie te houden en u weet het, de koffie staat klaar! Prof.Lorentzstraat 28a, Tilburg, **t** 013-53 51 953, **m** 06-22 24 47 13.

Wij kopen uw Nederlandse honing en verkopen alle soorten honing in grote en kleine hoeveelheden. Ook stuifmeel, honingkoek, honingsnoep e.d. Ook zijn wij dé leverancier voor uw markt of braderie! Vraag vrijblijvend onze speciale prijzen of kijk op **i** www.dewerkbij.nl of **e** info@dewerkbij.nl. Imkerbedrijf De Werkbij, Rhenen, **t** 0317-61 29 42, **f** 0317-61 41 91, **m** 06-25 01 43 64.

ProPol Produkten BV, bekend als producent van de bekende Ambrosia Honingwijnen, heeft ook een ruim assortiment apitherapieproducten: crèmes, zeep, snoep etc. die uitermate geschikt zijn voor wederverkoop. Vraag vrijblijvend naar onze prijslijst. Voor informatie: **t** 0229-29 58 48, **e** q4info@propol.nl, **i** www.propol.nl.

Te koop: Spaarkasten (10-, 7-, 6-, of 3-raams uitvoering). Ook voor losse broed- en honingkamers, daken en bodems. Kijk op **i** www.immenhof.nl. De Immenhof, Voorthuizen, **t** 0342-47 28 37, **m** 06-53 18 20 06.

Te koop: nieuwe Spaarkasten, Simplex-kasten, raampjes à 90,50. Zowel in vuren alsook in Red Cedar, tegen zeer aantrekkelijke prijzen. Luijmes, Terborgseweg 33a, Dinxperlo, **t** 0315-65 16 64.

Thea en Nico Oudhof hopen u dit jaar weer in Zuid-Frankrijk te ontvangen. Als u al in de twintig jaar dat we hier wonen bij ons bent geweest, krijgt u tegen overlegging van een foto hiervan 10% korting op zowel de camping als onze gites. **t** 00-33-46 79 76 172, **i** www.lepioch.com.

Vof het Ielgat. Voor imkermaterialen en bijenproducten. Geopend tijdens het bijenseizoen van di. t/m vr.: 10.00-17.00 uur. Zaterdag gesloten. In het winterseizoen: wo. van 13.00-17.00 uur. Voor actuele info: **i** www.ielgat.nl, **t** 0592-38 93 49.

Het adres in Limburg voor al uw imker-materiaal. Cosmetics, gelee royale, propolis, pollen, bijenwaskaarsen, honingkoek enz. Altijd scherpe aanbiedingen. Open: do. en vr.: 10.00-17.00 uur, za. 10.00-15.00 uur of na tel. afspraak. AN,NÉ, was- en natuurproducten, Oude Blaarstraat 130b, B-3700 Tongeren (15 min. van Maastricht). **t** 0032-12 74 79 94, **i** www.an-ne.com.

Bezoekerscentrum Imkerij Immenhof. Dit omvat een imkerij, wijngaard, tuinen, expositieruimte met permanente expositie, terras en plantenverkoop. Een uniek en gezellig uitstapje voor uw vereniging, familie of bedrijf. Voor meer info: **i** www.imkerij-immenhof.nl of **t** 024-35 84 543. Gonnien en Marcel Hallmans, Rijksweg 224, Molenhoek/Heumen.

Bijenteeltmuseum SEC De Bankörf. Inkoop van oude imkermaterialen en bijenboeken. Boeken in onze bijenbibliotheek gratis ter inzage, catalogus aanwezig. **t** 0592-38 93 49, **i** www.ielgat.nl.

Honingmagazijn Terschelling. Te huur rustig gelegen vakantiehuis. Kijk op **i** www.honingmagazijn.nl, **t** 0562-44 88 15.

Familiebericht

Op 29 januari 2008 is op 83-jarige leeftijd overleden erelid en voormalig secretaris

TINY VAN BEEK

Voor Tiny was het werken met de bijen méér dan een hobby met passie. Het was een vorm van leven. In de sociale structuur van het bijenvolk zag hij zijn eigen aard weerspiegeld. Als secretaris kon hij op de achtergrond alles regelen en stond hij aan de wieg van de gezamenlijke bijenhal op Natuurtuin 't Loo in Bergeijk. Hij hield de club bij elkaar, zoals een bijenkoningin haar volk. Op 28 mei 2007 kreeg hij voor zijn verdiensten en voor 25 jaar lidmaatschap de zilveren speld van de NBV. Ook toen hij niet meer kon werken kwam hij wekelijks kijken en gaf –zoals de darren– rust aan het werkvolk. Bedankt Tiny voor wat jij ons hebt gegeven.

Bestuur en leden, NBV afdeling Bergeijk

NBV

NEDERLANDSE
BIJENHOUDERSVERENIGING

VERENIGINGSNIEUWS

Jaargang: 2

..... mei 2008 .....

Agenda

Het gehele jaar Weert

Natuur- en Milieucentrum De IJzeren Man, Geurtsvenwg 4 is open. www.nmcweert.nl.

17 mei Nijverdal

Opening om 10.00 uur van de verenigingsbijenstal en informatieruimte van NBV afdeling Nijverdal/Hellendoorn (tuiniersvereniging De Jipkesbelt. Tevens open dag van de tuinen, tot 16.00 uur. D.Tj. Slot, **t** 0548-61 66 04, **e** dtj.slot@versatel.nl of L. Veurink, **t** 0548-62 30 85.

22-31 mei Utrecht

Het oogsten van honing in het kader van het project 'De Zoete Inval'. Lisette van Ingen, **t** 030-27 10 825, **e** spettervi@yahoo.com. Zie ook pagina 6.

25 mei St. Anthonis

Inloopdag van 10.30-16.00 uur bij Imkerij/fruituin 'De Bijendans', Zandkant 11a. **m** 06-23 55 33 66. Zie elders in dit nummer.

1 juni Helmond

Natuurmarkt van 12.00-17.00 uur in stadswandelpark 'De Warande'. Thema 'Natuur', zeer gevarieerd, niet commercieel. **i** www.imkersvereniginghelmond.nl. Nevenactiviteiten in het park o.a muziekuitvoering, dierenpark en midgetgolf. Jos Liebens, **t** 0492-430041, **e** j.liebens@fontys.nl

Vraag & aanbod

Schriftelijke opgave van advertenties bij de redactiesecretaris, mw. M. Canters, Postbus 90, 6720 AB Bennekom, e redactie@bijenhouders.nl.

U krijgt voor de kosten een factuur toegestuurd, vermeldt daarom uw adresgegevens in uw opgave. Geen geld overmaken of overschrijvingsformulieren opsturen!

Het tarief voor 'Vraag & aanbod' is € 10,- voor de eerste twintig woorden, ieder woord meer € 0,25.

Nederlandse Bijenhoudersvereniging

Postbus 90, 6720 AB Bennekom

Grintweg 273, 6704 AP Wageningen

t 0317-42 24 22 f 0317-42 41 80

e secretariaat@bijenhouders.nl

i www.bijenhouders.nl

bank 53.90.42.897, postbank 84.68.01.

Voor betalingen vanuit het buitenland:

IBAN: NL62ABNA0539042897

BIC: ABNANL2A

Openingstijden ma t/m vrij: 10.00-14.00 uur

Het Bijenhuis (winkel)

Postbus 90, 6720 AB Bennekom

Grintweg 273, 6704 AP Wageningen

t 0317 422 733, f 0317-42 41 80

e bijenhuis@bijenhuis.nl

i www.bijenhuis.nl

bank 53.90.42.900, postbank 823276

open 1 apr t/m 30 sep: di t/m vr 8.30-17.30

uur, za 8.30 - 13.00 uur

1 okt t/m 31 mrt: di t/m vr 8.30-17.00 uur

bijen@wur Plant Research International (PRI) (v.h. PPO-

Bijen, Ambrosiushoeve)

Centraal Meldpunt Bijenziekten (ma t/m vrij)

van 9.00 - 17.00 uur, op afspraak)

Postbus 16, 6700 AA Wageningen.

Bezoekadres: Droevendaalsesteeg 1, 6708 PB

Wageningen, t 0317-48 12 79, e bijen@wur.nl

i www.bijen.wur.nl

Spuitschade melden

Inspectie Noord/Oost, Zwolle, t 038-4291300

Inspectie West, Utrecht, t 030-66 92 669

Inspectie Zuid, Eindhoven, t 040-25 638 00

Amerikaans vuilbroed

Gevallen of vermoedens van Amerikaans

vuilbroed (AVB) altijd melden bij:

AID Kerkrade

t 045-54 64 185

1 juni Horst

Elke eerste zondag van de maand (t/m okt.) kunt u van 11.00-13.00 uur terecht in het praktijkcentrum 't Zoemhukske, Kasteellaan 3, Horst-Noord (nabij de kasteelruïne). Thema 1 juni: 'Solitaire bijen, hommels en andere insecten'. i www.zoemhukske.nl e zoemhukske_horst@hetnet.nl,

6 juni Wageningen

Algemene Ledenvergadering NECTAR in het Bijenhuis, Grintweg 273. mw. J.van Heest, t 0318-61 78 65, e avheest@hetnet.nl, i www.infonectar.nl.

8 juni Nistelrode

Bijenmarkt van 10.00-16.30 uur op het marktplein. Verkoop bijenteeltartikelen, voorlichting, handel in bijenvolken (start 10.00 uur). Tonny v.d. Hanenberg, t 073-53 41 155, e tonny.elodie@hetnet.nl

12 t/m 14 juni Groningen

T.g.v. het 100-jarig bestaan van afd. Groningen is er een tentoonstelling 'Imkeren, vroeger en nu', in tuincentrum 'Tuinland', Peizerweg. O.a. een honingproeverij, demonstratiekast en verkoop drachtplanten. 14 juni excursies naar bijenstal in het Stadspark. Opening op 12 juni 16.00 u. Frank Broersma, t 050-55 15 758, e fbroersma@denhornonline.nll

14 juni Leiden

De Leidse Bijenmarkt is nieuw leven ingeblazen. Van 10.00-16.30 uur aan de Zoeterwoudsesingel, bij sportpark 'Trigon'. Dirk Jan Binnendijk, t 071-5416564, e djbinnendijk@xs4all.nl

14 juni landelijk

Nationale Carnica-overlarfdag van de Vereniging van Carnica Imkers (VCI). i www.verenigingvancarnicaaimkers.nl voor mentoren en locaties.

21 juni Rhenen

Open Dag bij 'De Werkbij', van 10.00-17.00 uur. Met o.a. kunstraat en kaarsengieten, korfvlechten, stoelenmatten, honing slingeren. t 0317-61 29 42, e info@dewerkbij.nl, i www.dewerkbij.nl.

22 juni Reusel

Jaarlijkse open dag van 11.00-17.00 uur aan de Burg. Willekenslaan. O.a. verkoop van bijen en imkermateriaal. Peter Lauwers, t 0497-64 29 04, e peter.lauwers2@chello.nl of go.to/reuselsebijen.

29 juni Budel

Open dag van 10.00-17.00 uur bij 't Wilgenroosje Cranendonck, nabij de Broekkant 70. Drachtplantentuin, verkoop bijenproducten, korfvlechten, demonstratie kunstraat maken, tentoonstelling 'het Bijenhouden van toen'. H. Vermeulen, t 0495-49 22 56, e h.vermeulen5@chello.nl, i www.wilgenroosje.nl.

29 juni St. Antonis

Inloopdag van 10.30-16.00 uur bij Imkerij/fruituin 'De Bijendans', Zandkant 11a, zie Bijenhouden mei 2008. m 06-23 55 33 66.

29 juni Bergeijk

Kempische Natuurmarkt van 12.00-17.00 uur in natuurtuin 't Loo, Terlostraat 4. Presentatie van natuurvriendelijke producten en ecologische oplossingen en rondleidingen door gidsen van IVN, VELT en van de bijenhoudersvereniging. t 0497-57 52 07, i www.natuurtuin.org.

29 juni Hamont-Achel

Bijenmarkt van 9.00-17.00 uur in 'De Burg', Burg 34 (dus niet in 'De Posthoorn') te Hamont. O.a. verkoop materiaal, honingslingeren, wassmelten, korfvlechten, raadt het gewicht van de korf, wafels eten, etc. Jaak Hendrikx, t 00-32-11 44 87 58, e hendrikxjaak@hotmail.com.

6 juli Horst

Zie 1 juni! Thema deze zondag: 'Honingslingeren'. e zoemhukske_horst@hetnet.nl, i www.zoemhukske.nl.

12 juli Uddel

Bijenmarkt van 08.00-16.00 uur bij Dorps-huis 'Het Blanke Schot', Garderenseweg 33. Aangevoerde volken kunnen ter keuring worden aangeboden. Henk Kok, t 0577-40 18 97, e h.kok@klikSAFE.nl.

15 juli Veenendaal

Zwermbijenmarkt van 07.00-13.00 uur, Sportpark 'Panhuis'. Henk Korving, t 0318-52 16 13, e h-mkorving@planet.nl.

19 juli Ommen

Bijenmarkt van 08.00-13.30 uur op de Markt, bij de muziektent (aan de grote weg Zwolle-Hardenberg). G.J. Spijker, t 0529-45 18 98, e gjspijker@planet.nl of J. Bremmer, t 0529-45 24 02.